

VYCHOVATELSKÉ



TY.



ČASOPIS PRO PĚDĀGOGIKU A KRITIKU METHOD
 VYUČOVĀCÍCH.

ŘÍDÍ REDAKČNÍ SBOR.

OBSAH:

	Strana
<i>Dr. Josef Kratochvíl.</i> Úvod do filosofie	205
<i>Alfons Pryč.</i> Dr. Vavřinec Kellner	213
<i>M. Jiříčková.</i> Slovo o čítankách	220
<i>Dr. Vlastimil.</i> Vychovatelna císaře Františka Josefa I. pro hochy v Brně	222
<i>Ilja.</i> „Až za školu.“	231
Rozhledy	233
Zprávy	235

NAKLADATEL

KATOLICKÝ SPOLEK ČESKÝCH UČITELŮ NA MORAVĚ.

Redakci byly zaslány spisy:

Z nakladatelství Josef Rašín v Praze.

Dokončeno bylo právě nádherné dílo Dr. Fr. Machát, **Illustrovaný zeměpis všech dílů světa**. Dílo plně splnilo naděje v něj již po vydání několika sešitů kladené. Posuzující dnes v celku společnou práci všech spolupracovníků můžeme jen říci, že díla tak přístupného každému a přec tak vědecky založeného literatury česká až doposud neměla. Již rozdělení prací jednotlivým autorům jest šťastné a prozrazuje, že pánové prof. Dr. J. Čermák, Doc. Dr. V. Dvorský, prof. Dr. Fr. Koláček, prof. Dr. V. Novák, prof. Kl. Urban a Dr. T. M. Voldřich byli speciálními odborníky pro jednotlivé jim přidělené části.

Zemský Ústřední Spolek Jednot Učitelů v král. Českým vydáním tohoto díla zajistil svému nakladatelství přední místo mezi nakladateli českými a jsme jisti, že bude spis ten vyhledáván všemi, kdo o zeměvědu zájem mají, neb ku zkouškám z této vědy se připravují. Dílo svou nádhernou výpravou bude ozdobou každé knihovně jak veřejné, tak školní, neb i soukromé. Rozsah díla jest bezmála 1200 stran plně tištěných formou velmi zhuštěnou. Přirozeně největší část zeměpisu popisného věnována jest mocnářství Rakouskému, z něho pak Českému. Vedle 30 barevných obrázků a map obsahuje dílo 540 tónem na křídovém papíře tištěných ilustrací z vážné většiny původu domácího. Na 30 našich předních cestovatelů a fotografů-amatérů napočítali jsme v seznamu obrazů a rádi konstatujeme, že i v části obrazové dbáno jest nejvíce zemí slovanských a zejména českých. Podrobný index a seznam pramenů zakončuje toto dílo ceny trvalé. Vazba díla jest ač původní dle návrhu akadem. malíře Zd. Glückseliga, přece praktická. Cena díla jest v sešitech K 30.— ve vazbě K 34.— Shrnující v stručném posudku dojem náš při skončení díla slibujeme vrátiti se ještě k němu v posudku podrobnějším a doporučujeme zatím dílo toto všem vřele.

Nákladem Alex. Bařka v Plzni.

Chemie v denním životě. Nikdo by nevěřil jak často se každý z nás v životě setkává s otázkami chemickými. Obyčejně jsme však po této stránce tak málo na život připraveni, že otázky takové ani klásti si neumíme. Studie naše vedou nás k poznání života lidstva před mnohými věky, kdežto pro život ve svém okolí málo porozumnění si přinášíme. Kdo chce seznati, o které otázky rázu praktického v našem všedním, denním životě se jedná, nechť přečte si stručný a obsažný spis, který za 12 hal. ve známkách zasilá na požádání Administrace Illustrovaných Přednášek v Plzni.

Právě vyšel 5. díl spisu Starobylá Astronomie Luny, jež za 12 hal. ve známkách posílá Administrace Ill. Přednášek v Plzni (všech 5 dílů 90 hal.) Při té příležitosti obdržel redaktor Ill. Přednášek tento dopis: Slovní Pane! Nemohu si odeprít, abych aspoň tímto způsobem nevyjádřil Vám svůj obdiv za krásný výběr, který čtenářstvu podáváte ve své sbírce. Zvláště populárně vědecké pojednání Dra Dittricha Oluně zaslouží pozornosti, a doufáme, že tento směr i nadále hojně budete pěstovati. Již slib Váš nás opravňuje k nadějím, že v brzku se objeví Starobylá astronomie Slunce a jiná zajímavá themata z hvězdářství. Poroučeje se Vám trvám O. Jirouš, učitel v Bystřici.

Důvody proti střelení na školách by měli znáti všichni rodiče i učitelé. Důvody tyto shrnuty jsou v článku, který vyšel ve 4 čísle Sna h



ČERVEN 1911.

ČÍSLO 6.

Dr. JOS. KRATOCHVIL.

Úvod do filosofie.

(Volné listy.)

VI. Filosofie řecká.

Obsah : II. Vrchol řecké filosofie: 1. Sokrates. — 2. Jeho dialektika. — 3. Ethika. — 4. Metafysika. — 5. Plato. — 6. Jeho nauka o poznání. — 7. Platonská ideologie. — 8. Psychologie, ethika a přirozená theologie. — 9. Aristoteles a jeho význam ve filosofii. — 10. Životopisná data. — 11. Aristotelova nauka o poznání. — 12. Metafysika. — 13. Problém boha. — 14. Ethika, politika, poetika. — III. Filosofie poaristotelská: 1. Charakteristika poaristotelské filosofie. — 2. Stoicism. — 3. Epikureism. — 4. Skepticism. — 5. Mysticism a theosofie. — 6. Filosofie židovsko-hellenská. — 7. Novopythagoreism. — 8. Novoplatonism. — 9. Filon. — 10. Závěr. —

1. Nejslavnější doba řecké filosofie počíná S o k r a t e m (nar. 469 v Athenách). Věštírna delfská prohlásila jej za nejmoudřejšího z lidí, kdežto on tvrdil, že jen proto jest moudřejší, že ví, že nic neví, ani jiní domnívají se něco vědět, ač také ničeho nevědí.

Za životní úkol zvolil si Sokrates boj proti škůdcům moudrosti, sofistům a výchov mládeže, výchov nové, zdravé generace, jež by očištěna od bludů sofistických, dovedla se povznést k vyšší pravdě. Přirozeno tedy, že hlavní zřetel obracel k člověku, k nitru člověka, který sebepoznáním a zkoumáním jiných přijde k poznání dobra a pravdy.

2. Tím položil Sokrates nové základy dialektice a ethice t. j. otázkám pravého poznání a mravního jednání. Proti učení sofistů hlásá možnost poznání objektivní pravdy. Uznává ovšem, že pouhými smysly není možné jisté poznání, že nutno jíti dále — k podstatě věcí, k pojmům všeobecným. Proto hlavní jeho snahou bylo pomáhati žákům, aby k těmto pojmům dospěli. Nejvhodnějším prostředkem zdála se mu indukce a definice t. j. postup od jednotlivých náhodných věcí ke stálé, neměnné podstatě a k vymezení této podstaty. Sokratem, jak patrně, poprvé osvětlen problem noetiky.

3. Svoje názory noetické přenesl Sokrates i do ethiky a stal se také zde průkopníkem správných zásad mravních. Za základ mravního povznesení stanoví sebepoznání a zkoumání jiných. Mravní konání musí tedy kotviti v jistém a vědeckém poznání jasnosti zákonů mravních, ve vědeckém poznání ctnosti. Středem sokratovské ethiky jest tudíž věta: Ctnost jest vědění. Pravé poznání ctnosti vede k jejímu konání.

4. Ač Sokrates většinu sil svých věnoval otázkám ethickým, přece i v metafysice jest význam jeho veliký. Po náběhu Anaxagorově jest vlastně on prvním, jenž důsledně teleologicky nazírá na svět. Hlobáním svým došel k výsledku, že celá příroda slouží dobru člověka, že celé její zařízení jest rozumné a účelné, že tedy nutně jest dílem bytosti nadsvětlné, nekonečně rozumné. Nespokojuje se však pouhým poukazem na účelné zřízení zevnější přírody, nýbrž vrací se k člověku a v duševních přednostech člověka (rozum, pamět, řeč, náboženství atd.) hledá důkaz pro existenci vyšší bytosti.

A v tomto právě patrný jest neobyčejný pokrok filosofie sokratovské. Vždyť Sokrates promlouvaje o vlastnostech této vyšší bytosti, představuje si ji duchově, jako světový princip, který vše ovládá, proniká a zná. Sokrata právem proto nazýváme zakladatelem idealistického názoru světového.

5. Největším žákem Sokratovým byl Platon. Narodil se v Athenách v době největšího rozkvětu státu athenského r. 429 př. Kr. Již v útlém mládí zabýval se básnictvím a malířstvím, čehož stopy máme v pozdějších jeho spisech. Ve 20. roce věku stal se žákem Sokratovým a zůstal u něho až do tragické smrti Sokratovy. Ovšem, že všímal si i jiných systemů filosofických, zvláště Pythagorejců a Eleatů.

Ve 40. roce věku svého otevřel v rozkošných zahradách athenských filosofickou svou školu zvanou „akademií“. Zemřel ve věku 81 let. Život i spisy dokazují krásnou harmonii rozumu i fantasmie, vznešenost i prostotu charakteru, jemnost srdce vedle přísného rozumu.

6. Základem filosofie byla Platonovi stejně jako mistru nauka o poznání, noetika. „Poznej sama sebe“ bylo východiskem hlobání. Pravdu viděl ve vztahu mezi rozumem a věcmi, kriteriem byla mu jasná zřejmost, evidence. Poznání smyslové poskytuje jen jakousi pravděpodobnost, nikoliv jistotu. Pravé a jisté poznání jest v podstatě věcí, v pojmech všeobecných, kterých nabýváme, jak již učil Sokrates, v ý m ě r e m a r o z t ř í d ě n í m. „Takové vymezování a třídění“, píše Platon v jednom ze svých spisů, nejen miluji, nýbrž i toho, jenž chápe, co jest to, býti jednotou a mnohostí, následují jako božstvo nějaké. Definice a třídění jsou dary boží. Toť pravá touha a láska, jež sluší filosofii!“

Platon však nezastavil se jako jeho předchůdce u těchto pojmů všeobecných, nýbrž tázal se ještě dále: Co asi a kde jest ono v pojmech poznané trvalé bytí? Odpověď pak jistě asi vlivem Eleatů zněla: Pojmy a jejich vztahy jsou adekvátní odlesk v našem nitru bytostí a vztahů zrovna takových mimo nás. Jak rozsáhlé a jak uspořádané jest vědění v řádu poznávacím, takové jest i v řádu bytném. Platon tedy realizoval poznání,

ontologisoval logické. Řád poznávací má. v řádu bytném stejný skutečný korelát. Druhou otázku, kde jest ono bytí neměnné a trvalé, jež nám označují pojmy, zodpověděl Platon, že jest od věcí smyslných, jež stále se mění, oddělené, že existuje pro sebe. Nazval pak skutečné to bytí *ideou*. Dialektika Platonova jest tedy věda o ideách.

7. Vlastní definice idejí Platon nikdy nepodal, ale dosti jasný možno si učiniti o nich názor, všimneme-li si vlastnosti, jež jim připisuje. Ideje jsou neměnné, skutečné, v jistém stupni dokonalé jednoty, jež v sobě zahrnují množství, jsou vzory věcí. Idea krásy na př., učí Platon v *Symposiu*, jest vždy, nevzniká ani nezaniká, největší se ani neumenšuje, není krásou jen z části, nýbrž krása sama v sobě. Idey nepoznáváme očima nebo vůbec některým smyslem, nýbrž jedině rozumem. Mezi sebou jsou uspořádány a tvoří ladný celek, věčný, rozumový organism. Existují v kraji pomyšleném, daleko věcí smyslných.

Přihlížíme-li k historickému původu platonské ideologie, vidíme, že celá ta nauka jest plod sjednocení filosofie sokratovské s před sokratickou. Jest jasno, že všechny vznešené touhy duše Platonovy soustředily se ve snaze vytvořiti skvoucí svět ideálů, jehož lesk oslňoval a ovládal celá století. Platon vida tápání lidstva, zatoužil po světě, v němž by vše bylo trvalé, pravdivé, krásné, dobré. Postačil citový náraz a ideál přijat za pravdu, za skutečnost. A věru učení to vedlo a stále vede k zdokonalení vědy i umění, života soukromého i občanského. Ideologie Platonova značí mocnou touhu lidstva dostoupiti až ke konečným pravzorům, ideám každé dokonalosti a od nich k dokonalosti nejvyšší — k Bohu. Zde chápeme, co pobádalo Otce církevní, co pobádá do dnes filosofy studovati a hloubati o moudrosti Platonově. Idealism jako zlatá nit prochází celým myšlenkovým vývojem lidstva.

8. Veškerý ostatní filosofické názory Platonovy jsou jenom dalším rozvojem a důsledkem jeho nauky o ideách. V psychologii rozeznává duši světovou, lidskou a zvířecí. Duše jest hybnou silou těla, duše bezrozumná, zvířecí, jest na tělo upoutána, jest smrtelná, duše rozumová však nesmrtelná, od těla oddělitelná. Duše dobré vrací se k božství, zlé do podsvětí. V ethice hlásá, že člověk má připodobňovati se božství. Rozeznává čtyři ctnosti: moudrost, statečnost, střídmost a spravedlnost. Nejvýše ovšem vyspěl Platon v přirozené theologii, kde několika, byť nedokonalými, důkazy hlásá existenci nejvyšší idey — Boha. Učí, že Bůh jest neměnný, ježto sama dokonalost nemůže ani se měniti ani býti měněna. Hlavním atributem Boha jest dobrota, moudrost a krása.

9. Novou školu filosofickou otevřel v Athenách žák Platonův Aristoteles, největší duch starověku, filosof par excellence. Aristoteles byl muž činnosti obdivuhodné. Co nejkrásnějšího, největšího a nejslavnějšího vykonal dosud duch řecký v umění, vědě i politice, to vše v sobě soustředil. Studoval vše s takovou bezpříkladnou důkladností a hlubokostí, že sám Platon jej nazval „Duchem hovoru“. Duchem svým obsahl všechny zjevy známé ve světě smyslném i mravním, ovládal stejně filosofii jako matematiku, řečnictví jako básnictví. Zkrátka pěstoval všechna odvětví lidského vědění, byl prvním a největším polyhistorem.

10. Narodil se r. 384 př. Kr. ve Stagiře v Thrakii. Od otce svého, jenž byl dvorním lékařem krále makedonského, zdědil lásku a pochopení pro vědy přírodní, jakož i praktickou metodu přírodovědeckou. Osířev v 19. roce věku, odešel do Athen a stal se žákem Platonovým. Ale již jako mladičkový žák často odchyloval se od mínění svého učitele, ba někdy jej stíhal i sarkasmem. Platon chápaje geniálnost jeho neodvracel od něho svou lásku, nýbrž nazýval jej pouze lhibětem, jež by potřebovalo uzdy. Po smrti Platonově povolán byl za vychovatele Alexandra, syna Filipa, krále macedonského. V 50. roce vrátil se do Athen a počal v gymnasiu athenském, kde kdysi tak rád prodléval Sokrates, přednášeti o filosofii. Ježto ústav byl obklíčen klidnými chodbami vyučoval procházeje se se svými žáky, odkud jest též název jeho školy „peripatetická“ t. j. procházková. Později z příčin politických pronásledován, odešel z Athen do Chalkidiky a tam r. 322 dokončil slavný svůj život.

Krví Řek, ale zrozený a vychovaný v Thrakii, běře se ve filosofii cestou zcela odchylnou od svých předchůdců. Jakási thrácká neuhlazenost slohu, prostota myšlenek a nedostatek řecké ideálnosti, charakterisují jeho spisy. On nepíše již ani formou básnickou, jako filosofové před Sokratem, ani formou dialogickou jako Platon, nýbrž rozpravy a pojednání, čímž stává se zakladatelem vědeckého slohu. Zanecháváje čirého idealismu Platonova, klade důraz na nazírání realné a na praktické potřeby člověka.

11. Aristoteles, podobně jako předchůdcové jeho Sokrates a Platon, za přední úkol filosofie pokládal rozřešení původu a obsahu našeho poznání. Učil též, že jisté vědění jest jen v pojmech všeobecných, avšak důraz kladl na indukci a připustil, že i smyslné poznání nutno pokládati za pramen vědění, že ve smyslovém vnímání jest počátek našeho poznávacího pochodu. Obsah pojmů, všeobecných, není odděleno od věcí skutečných, pojmy všeobecné neexistují samy o sobě, nýbrž ve věcech.

Velmi určitě tvrdí, že k pravdě a jistotě dospěti možno, že tedy skepse nebo subjektivism jsou nesmyslné. Nutno pouze připustiti prvě spekulativní zásady, jež svou vlastní evidencí dotvrzují, že jsou jisté a pravdivé. Tyto principy ovšem nestačí a na pomoc nutno vzíti i zkušenost, od jednotlivých faktů nutno přecházeti k všeobecným pravdám.

Souhlasil tedy Aristoteles s Platonem, že vlastním předmětem vědy jsou všeobecniny, ale odchytil se od něho v tom, že bytí jejich viděl ve věcech jednotlivých. Jednotliviny se mění a zanikají, ale všeobecné v nich trvá, čímž jedině umožněno vědecké zkoumání.

12. Toto značné odchylení Aristotelovo od noetických předpokladů Platonových vedlo nutně i k odchylce od základních pojmů metafysických. Vjemy nemohly by kladně přispívati k tvoření všeobecných pojmů, kdyby objekty jejich t. j. jedinečné věci smyslné byly někde v říši fantazie, v říši idejí. Ovšem pouhé poznání smyslné nestačí, nýbrž po něm nastoupiti musí rozum. Mysl působivá jest to, co osvětluje nám představy, co umožňuje nám poznati podstatu věcí. Tato mysl zbytečným činí Platonovo nazírání duše v říši idejí. Metafysické pojmy Aristotelovy přešly do všech věd a jsou do dnes v plné platnosti. Jest tudíž skutečným otcem metafysiky.

Za základ klade ontologii t. j. zkoumá bytí jako takové a pozoruje je všeobecně. Svět naplněn jest věcmi, jež existují od nás nezávisle, ale působí na naše smysly, čímž zjevují nám svoji existenci. Při větší pozornosti poznáváme pak i vzájemné vztahy věcí a jejich vlastností. První vlastnost jest rozlišení podstaty a případků: vlastní neměnnou podstatu a proměnné znaky a jakosti. Rozlišení toto vede k rozlišení mohutnosti a skutečnosti (potence a aktu). Mohutnost a skutečnost jsou základní pojmy aristotelského systému. Rozlišení toto jest nejen logické t. j. rozlišení pouhého bytí v mysli, nýbrž i ontologické t. j. rozlišení bytí skutečného. Aristotela přivedl k tomu jeho realistický názor světový, uznání věcí reálních mimo nás.

13. Přirozené theologii nevěnoval sice Aristoteles tolik lásky a síly jako Platon, ale přes to velmi mnoho přispěl k řešení problému Boha. Jsoucnost boží dokazuje daleko přesněji a vědecktěji než Platon. Dokazuje jsoucnost boží z pohybu ve světě, ze stupňů dokonalosti, z čirosti konu, z pořádku ve světě. Nejdůležitější a od Aristotela nejvíce propracovaný důkaz jest z pohybu a změny věcí. V něm kotví i ostatní důkazy, v něm zračí se nejlépe aristotelská metafysika. „Aristoteles“, praví nejlepší znatel řecké filosofie Zeller, „prý vědecky dokázal theism, neklada Boha pouze z náboženské tradice, nýbrž dokazuje jej z principů svého filosofického systému“. Není tudíž divu, že scholastika přejala později myšlenky Aristotelovy a na nich zpracovala křesťanskou filosofii.

14. Aristoteles, jak již jsme výše pravili dělil filosofii na theoretickou a praktickou. K této patří ethika, politika a poetika. Cílem ethiky jest dobro, pokud možno ho dosíci činností lidskou; toto dobro jest blaženost vyplývající z rozumové činnosti. Cestou k blaženosti jest ctnost t. j. dovednost konati dobré. Stejně zajímavé jsou také politické názory Aristotelovy. V poetice jedná o umění, jež pokládá za nápodobení přírody. Příkladá mu nejvyšší váhu, ježto skytá zábavu, mravní ušlechtění a očištění.

* * *

1. Po Aristotelovi povstala řada nových škol filosofických, ale nebylo v nich originality. V jiné pouze formě opakovány myšlenky velkých mistrů. Největší důraz kladen na praktický ráz filosofie: školy ethické byly nejhledanější. Bezprostřední žáci Aristotela zanechali metafysických spekulací svého mistra a věnovali se více vědám přírodním a dějezpytným nebo populárním zpracování mravouky. Spekulace s větší překotností než před Aristotelem stoupala klesá nyní a upadá posléze ve skepsi a mysticism. Tři hlavní školy vznikají v této době, jako zástupkyně tří různých směru: škola stoická, epikurejská a skeptická. Všechny tři za cíl člověka pokládají blaženost, klid mysli, k němuž různé hledají cesty a prostředky.

2. Zakladatelem prvé školy byl filosof Zenon († 265 př. Kr.) z Kittia, námořního městečka na ostrově Kypru. Přednášky filosofické konal ve sloupení na severní straně náměstí athenského t. zv. stoa, odkudž jest název jeho školy — stoická. Atheňané velmi si oblíbili jeho nauku.

Zenon nejvyšší moudrost opatřoval v naprosté lhostejnosti vůči zlu nebo dobru zevnějšímu, v úplném popření vášně, v absolutní pevnosti ve všech okolnostech životních. Život jest lhostejným, ježto není sám o sobě dobrem, není-li podmínek vésti život krásný, tedy jest lépe zbavit se života, odejítí dobrovolnou vraždou. Jak patrně středem filosofie stoické jest tedy ethika. Přirovnáme-li filosofii k zahradě, tu logika tvoří zeď zahradu obkličující, fysika představuje stromy, ethika jejich ovoce. Noetický základ logiky jest empirismus čili smyslová zkušenost. Co nebylo postřehnuto smysly nemůže býti ani v rozumu. Duše jest prázdná tabulka, do níž vrývají se představy z venčí přicházející. Z postřehů vzniká zkušenost a z té pojmy. Pojmy sdružují se ve vědu.

Fysika stoická uznává dvě velké kategorie: věci tělesné a netělesné. Vše skutečné jest tělesné, i duše, rozum, božství jsou tělesné, ježto pouze tělesné může působiti a trpěti. Dva jsou principy věcí: činný a trpný — Bůh a hmota. Připomíná, jak patrně, fysika stoická filosofii Heraklitovu a prvky aristotelské. Základní známkou jest tu tu materialismu, ježto Bůh i duše mají ráz hmotný, dynamism, ježto princip činný i trpný jsou nerozlučitelné a konečně i pantheism, ježto z principu činného Boha, vše vychází.

Z ostatních stoiků připomenouti nutno jména: Kleantes a Chrysipp, kteří jsou bezprostřední žáci Zenonovi; Markus Tullius Cicero, eklektik filosofický a šířitel stoicismu v Římě, Lucius Annaeus Seneka, nejlepší stoik římský, vychovatel císaře Nerona, Epiktet, jehož „Rukověť stoické morálky“ do dnes jest oblíbená a Mark Aurelius, císař římský.

3. Stejně jako stoikové dělí filosofii na logiku, fysiku a ethiku zakladatel epikureismu, Epikur († 270 př. Kr.) Filosofii definuje: činnost, jež přemyšlením nám zjednává blaženost. V logice podává normy poznání a kriteria pravdy. Kriteria jsou vjemy, představy a city. Vjemy jsou zcela pravdivé. Představy jsou buď správné nebo mylné. Správné, když zkušenost je potvrzuje, mylné, když jim odporuje. Empirism ovládá tedy i logiku epikurejskou jako ovládal logiku stoickou.

Fysika epikurejská, jež jest zároveň i iheologií, souhlasí v podstatě s fysikou Demokritovou. Jest to vyslovený atomism. Svět založen jest mechanicky, zánik věcí jest vlastně pouze jejich změna. Při tvoření světa působí síly nutné, účelnost jest vyloučena. Duše jest lehoučké těleso složené z nejjemnějších částíček. Není nehmotná.

Ethika epikurejská za nejvyšší blaženost pokládá rozkoš stále trvající. Netřeba však toužiti po každé rozkoši ani vyhýbat se každé bolesti, neboť jsou rozkoše, jež v zápětí mají bolest a naopak. Ctnost jest tedy správná cesta k rozkoši. Největší ctností jest obezřetnost spojená se střídmostí a spravedlností. — V Římě šířil filosofii epikurejskou, zvláště zásady ethické, básník T. Lukretius Carus ve své básni „De rerum natura“.

4. Filosof Pyrrhon z Elidy († 270 př. Kr.) obnovil skepsi čili pochybovačnost sofistů a dal původ skeptickému směru ve filosofii, jenž udržel se od čtvrtého století př. Kr. až do druhého století po Kristu v myšlenkovém ruchu řeckém. Hlavní zásady pyrrhonské skepse jsou: Věci

nemůžeme poznati ani smysly ani rozumem; je tedy naší povinností neposuzovati jich; tím stávají se nám lhostejnými, ničím nedáme se pobouřiti a vždy si uchováme duševní klid. Ze stoupenců skepticismu dlužno jmenovati: Timona z Fliasu, satyrika filosofie a Sexta Empirika, dějepisce skepticismu.

6. Duch lidský, jenž přirozeností svou touží po pravdě, nesnese dlouhého pochybování. Skepse nemohla také upokojiti náboženskou touhu člověka, ježto pohanství v této době již dožilo. Pocit odloučenosti od Boha, touha po vyšším zjevení charakterisuje poslední století starého věku. Člověk zatoužil po náboženské extasi, po nadpřirozených a nadrozumných intuicích, těšil se z umění magických, stával se theosofem, mystikem. Mystika jest vždy reakce proti bezvěří. Na všech stranách vznikly nábožensko-filosofické sekty, jež směšujíce řeckou formu a ducha řeckého s orientální, pantheistickou mystikou, poněkud aspoň upokojovaly náboženskou touhu člověka. Středem škol a sekt stala se Alexandria v Egyptě. K mudrcům pohanským připojili se učenci židovští, aby sloučili podání svá s filosofií řeckou a mystikou orientální a vytvořili tak všeobecnou soustavu náboženskou.

6. Z těchto náboženských snah postaly tři školy filosofické. Prvá nazývá se obyčejně židovsko-hellenská a jejím zakladatelem jest žid Filon (25 př. Kr. — 50 po Kr.) Potírá ostře epikureism, materialism a skepsi, nejvyšší moudrost nalézaje v Bohu, s nímž filosof v náboženské extasi se spojuje. Nad světem existuje jediný, osobní, nekonečně dokonalý Bůh — ten, který jest. U něho není minulosti ani budoucnosti, nýbrž stálá přítomnost. Svět stvořil z ničeho pomocí nehmotných sil a idejí, z nichž nejvyšší jest Logos. Logos jest uprostřed mezi Bohem a tvory, jest sídlem idejí, vzorem všech věcí. Zlo vychází jediné z hmoty, ježto od nejvyšší dokonalosti — Boha pocházeti nemůže. Účelem lidského života jest poznání Boha. Duše má se snažiti státi se sídlem Boha, jeho chrámem; tím stává se silnou a ctnostnou. Pravý mudrc věnuje se jen životu rozjímavému.

7. Základní názory Filonovy, totiž mystické pojetí božství a prostředkování Slova (Logos) mezi Bohem a přírodou, přejala druhá škola této doby škola novopythagorejská. Škola tato obnovila myšlenky Pythagorovy a smísila je s názory orientálními a Filonovými. Nejvyšším předmětem filosofie jest jí Bůh, nejlepším způsobem života askese. Nejznámější stoupenec školy jest Apollonius z Tyany.

8. Třetí škola obnovuje a dále staví na myšlenkách Platonových, odtud název novoplatonism. Celá tato filosofie jest vlastně jen úsilný, bezvýsledný pokus vybudovati filosofickou soustavu, jež by dovedla působiti stejně mocně na cit i rozum, jež by obnovila pohanství proti vzrůstajícímu v té době křesťanství. Julián Odpadlík silně podporoval toto filosofické hnutí.

9. Hlavním zástupcem novoplatonismu jest Plotin z egyptského města Lykople. Platonovu ideologii přetvořil prvky orientálními. Rozlišuje smysly, intelekt a rozum nejvyšší. Smysly zjednávají počitky, intelekt vědomí o myšlenkách, ovšem nejasné a neúplné; nejvyšší poznání dodává nám nazírání na božství. Bůh jest původní jednota, svět vychází z Boha, jako rostlina ze semene, kde je potencialně obsažena. Člověk jest z těla a duše; duše souvisí

s duší světovou. Nejvyšší ctností jest mystická askese t. j. vybavení se z pout smyslných náklonností a vášní a povznést se k božskému. Zkrátka jest učení Plotinovo pantheism s prvky theosofickými odkoukanými náboženství křesťanskému.

10. Pohlédneme-li zpět na celý vývoj filosofie řecké, spatříme že prvá doba řecké filosofie, doba před Sokratem řešila hlavně otázku o světě, byla to doba kosmologická — světoslovná. Dobu druhou charakterisuje snaha pochopiti člověka, jeho nitro, vylíčiti a osvětliti jeho vztahy ke společnosti a státu, jest doba anthropologická — člověkoslovná. Poslední doba nebéře se již cestou přísně vědeckou, nýbrž mystickou a zkoumá Boha. Odtud název theosofická — bohoslovná. Tedy svět, člověk, Bůh byly hlavní problémy řecké filosofie. Jeví se nám tedy filosofie řecká jako krásný uzavřený celek, který do dnes září jako vzor celému lidstvu, jako vzor vážné práce, úsilné snahy po pravdě. Filosofie řecká bude vždy živou studnicí pro každého, kdo bude chtíti zabývati se studiem filosofie. Nejenom, že záhady filosofické prosloveny jsou tu co nejjasněji a nejjednodušeji, nýbrž že i nazvosloví filosofické přejal veškeren svět od Řeků a učinil je svým majetkem. Myšlenky řecké jsou a budou povždy živoucím členem filosofické práce.

* * *

Literatura.

Z obrovské literatury o řecké filosofii uvádím pouze několik nejvýznačnějších spisů povšechných.

Nejdůležitějším pramenem jsou spisy vlastních filosofů řeckých. Z doby předsokratické máme pouhé fragmenty, jež vydal A. Mullach, *Fragmenta philosophorum Graecorum*, Paříž 1860, 1867, nověji a s výborným kritickým aparátem H. Diels, *die Fragmente der Vorsokratiker*, Berlín 1903, 1905. — Výbornou pomůckou jest také starší dílo Ritter et Preller, *Historia philosophiae graecoromanae*, Gotha 1886, 88. — Pak ovšem spisy Platona a zvláště Aristotela, Plutarcha, Xenofonta, Cicerona, Seneky atd.

Z novějších dějin řecké filosofie nejlepší jest Ed. Zeller, *die Philosophie der Griechen* 3 díly v 5 svazcích. Lipsko 1879, 1903. — Th. Gomperz, *Griechische Denker*. 2 svazky. Vídeň 1903. — W. Windelband, *Gesch. der alten Philosophie*. Mnichov 1894. C. Bénard, *La philosophie ancienne*. Paříž 1885 I. díl. — F. Fiorentino, *Saggio storico sulla filosofia greca*. Florencia 1855. — A. W. Benn, *The Greek philosophers*, Londýn 1882. II. svazky. — J. Durdík, *Dějepisný nástin filosofie řecké v Praze* 1892. Nedokončeno, sahá pouze po Pythagorovce.

Specielní otázky projednávají: Jos. Kratochvíl, *Záhada boha ve filosofii antické*. V Praze 1908. — Gustav Zába, *Pyrrhonismus*. V Praze 1890. — Josef Kratochvíl, *Problém duše v řecké filosofie*. V Ivančicích 1908. — Spisy Aristotelovy přeložil do češtiny Pavel Vychodil, knihu o básnictví, knihy o duši, Ethiku Nikomachovu a Politiku. Některé překlady z Platona vyšly v bibliotece „Klassiků řeckých a římských.“ —

Taktéž některé překlady z Cicerona. — Epiktetovu Rukověť mravních naučení přeložil Frant. Drtina. V Praze 1901. — Marka Aurelia vydal Eman Peroutka, V Praze 1910. — Výbor ze Seneky pořídil Jos. Kratochvíl. V Praze 1911. — O paedagogice řecké píše ve svých Dějinách paedagogiky Ot. Kádner. —



ALFONS PRYČ.

Dr. Vavřinec Kellner.

Ke stému výročí jeho narození.

(Dokončení.)

Směs.

Toť jsou asi základní pravdy křesťanské výchovy a školy. Předmět však tak obsáhlý a složitý jako jest výchova a školství nutně dává podnět k přemnohým jiným otázkám. Poněvadž Kellner tak dlouho pracoval v oboru výchovném činem, slovem i písmem, měl příležitost, aby se vyslovil o všech téměř možných potřebách, vadách a tužbách, jež se týkají výchovy a školství. Slyšme některé.

Co soudí Kellner o dívčí výchově?

Domníváte-li se, milý příteli, že necením mnoho výchovy a vzdělání ženy, křivdíte mi velmi. Jsem naopak co nejpevněji přesvědčen, že na ní závisí nesmírně mnoho, ba největší část oné obnovy světa, jež zaměstnává nadšené lidumily, a že jen v ní jest hledati lék proti různým druhům rakoviny, jež se již tak daleko rozlezla Jsem přesvědčen, že každé zlepšení mravnostních poměrů až tehdy dojde úplného vítězství, až se ženy postaví do řad zápasníků. (L. B. 26.)

Nejprve žádati dlužno po ženě vzdělání, jehož potřebuje jako žena vůbec. Ať je selkou pod doškovou střechou nebo kněžnou v nádherném saloně. Bez tohoto vzdělání postrádala by žena své nejvlastnější bytosti a zdooby, své ženskosti. Pak má však každá žena své zvláštní od Boha určené povolání životní, jež jí ukládá zvláštní požadavky. Prosté děvče venkovské nepotřebuje mnohých vědomostí a umělostí, jež jsou nezbytny dámě vyššího stavu Ono všeobecné vzdělání ženy nesmí býti nikdy podřízeno zvláštnímu, stavovskému vzdělání, nýbrž musí státi vždy na prvním místě. Neboť, ať stihnou ženy jakékoli osudy v životě, ať se střídá světlo se tmou, vždy to bude právě ono všeobecné ženské vzdělání, které ji zachrání v bouřích života a přivede do bezpečného přístavu. Základem pak tohoto všeobecného ženského vzdělání jest a zůstane náboženství a mravnost, jež vyrůstá z náboženství. Víra tedy a ctnost jsou cílem celkového vzdělání ženy. (L. B. 52.)

Dbejte tedy o přísně církevní vychování své dcerušky. Poněvadž nevěra je souchotěmi duše, zachovejte a posilujte své dítě ve víře, aby duševně i tělesně prospívalo, a buďte jist, že již tím největší část celé výchovy vykonána. (L. B. 54.)

Co soudí Kellner o koedukaci?

Otázka, mají-li býti dívky ve škole odděleny dle pohlaví, není ode dneška; již před dávnými časy bylo o ní uvažováno Jsou paedagogové, kteří ničeho nenamítají proti sloučení hochů a děvčat. Ba někteří mají za to, že jest výchovně neobyčejně účinné, sedí-li hoši a dívky promícháni. Zastávám důrazně názor, že rozdělením žáků dle pohlaví mrav a kázeň jenom získají

a že tento zisk se jeví v dalším životě. Opačně zase společně sezení obojího pohlaví bez jakéhokoli oddělení ve všemožných případech, jež plynou ze školního styku, zavdává příležitost k různým nebezpečím a pokušením. Netřeba asi tudíž poznámky, že je tím nutnějším rozdělovati žáky dle pohlaví, čím jsou starší. (L. B. 77. 79.)

Co soudí Kellner o pohlavním poučování?

Křesťanská výchova jest nejjistější ochranou proti svůdným lákadlům života. Ať mládež přemýšlí a rozumuje a na všelijaké možnosti připadá, vše to, je-li jen vyzbrojena křesťanskou výchovou, není daleko tak nebezpečno, jako výklady, jež zvědavost jen dráždí a nikterak ji neuspokojují, ba nešikovností pedagogických přátel pravdy dvojnásobně nebezpečny býti mohou. (Er. B. 92.)

Co praví Kellner o autoritě a kázni?

Jest jistotně obtížnějším vychovávatí dnešní mládež než před 30 nebo 40 lety. Shon dospělých po zábavě, neustálé slavnosti, četba novin, čtení románů, oplzlé knihy a konečně posměšné pohrdání náboženstvím a autoritou — vše to působí zhoubně na naši mládež.

Proto je především třeba, aby byla v našich školách zavedena vážná a přísná kázeň. Chyba je v tom, že příliš záhy budíme v mládeži přepjaté mínění o její důležitosti a stupňujeme její sebevědomí Opětuji: Pevná kázeň, třebas i v duchu Písma svatého, bezpodmínečná poslušnost a klidná vážnost, jež dovede i trestati, jsou a zůstanou hlavní věci. Jsem toho dalek, abych doporučoval tyranskou přísnost a nelaskavé bití; nicméně nemohu schvalovati, jsou-li učitelé ve svém trestném právu příliš úzkostliví a malicherně omezování a spustí-li se hned hrozitánský křik, utrží-li kluk několik malých mázů. (L. B. 56.)

Náše mládež nepohlíží na nikoho s úctou, nikdo ji nepřipadá velikým a ctihodným. Vždyť denně vidí a slyší, jak císařové a králové, papež a biskupové, představení a učitelé slovem i obrazem jsou kritizováni, tupeni a sesměšňováni. Je se tu čemu divíti, že ani mládeži není nic velikým a vznešeným, a že tím chybí podstatný popud k dobru a krásnu? (L. B. 100.)

Výchova buď ideálnější a vážnější, nehov tolik modernímu požitkářství.

Zásady dnes ve výchově neplatí Nevychováváme především sebe samých. Kdo má v nynější pohyblivé, rušné, pokrokové době na to kdy? Děti zavazí, překážejí v práci a zábavě. Obchod a veřejný život, politika, spolky, čajové večírky, plesy atd. jsou důležitější, — pryč s dětmi, co nejdříve, do školy — na ulici — do ustavů.

Při výchově a vyučování jest první otázkou: Jak si zaopatří hoch co nejdříve chléb a dívka muže? Celá výchova je převážně zevnější a hmotářská. Žvatlejte, dívky francouzsky, bříнкеjte na klavír, tančete dobře — to je důležitější než katechismus, pletení punčoch, vaření a látání. Nač ještě latinu a řečtinu, hoši? Pryč s tím starým haraburdím a pěstujte místo toho moderní řeči, lučbu, strojnictví a praktické vědy. Učte se ceniti sílu a hmotu; na tom přece záleží všecko.

Proto se doporučuje, aby již s dívkami od 13 do 16 let bylo nakládáno jako s dámami. Musí míti již taneční zábavy, musí hráti divadlo a příležitostně míti též maškarní plesy. Mnohé pensionaty a tak zvané vyšší ústavy vzdělávací vynikají v tom oboru, ba ani některé ústavy klášterní nezůstávají pozadu. Samo sebou se rozumí, že hoch, vlastně mladý pán, moderně se šatí. Kouří doutník, chodí v županu a občas navštěvuje cukrárny a restaurace. Tím nabývá síly a hodnoty. (L. B. 47.)

Budtež tedy četné, stále se množící slavnosti, ať se jmenují jakkoli, omezeny, a tudíž dbáno ušlechtilého, rodinného života. S tohoto hlediska měly by býti uvažovány, omezeny a upraveny též různé školní slavnosti. (L. B. 51.)

Méně vědění a více vzdělání! Především pak vzdělání srdce a povahy. Řekl jsem kdysi: „Srdce činí učitele“, a za odpověď jsem slyšel: „a každého činí teprve člověkem“. (L. B. 88.)

Škola nesluž politice.

Škole nastaly zlé časy. Hrozí jí nebezpečí přílišného zveřejnění. Je zavlečena do víru politických proudů a má se státi děvečkou všelijakých strannických plánů Kéž se jenom nedá svésti a zatlačiti ze svého výchovného směru. Kéž slouží prostě a s pravou věrností Bohu, vlasti, rodině a životu, nikoli však politickým stranám a všelijakým oprávcům světa Nutně třeba, aby pracovala dovnitř; nebezpečí jí hrozí, vnikne-li do ní duch veřejnosti. (L. B. 259.)

Škola nebudiž beranem proti církvi.

V brožurách, novinách a sněmovních řečích ohlašuje se boj o volný rozmach ducha potupným tvrzením, že prý náboženství zkostnatělo na církev a ohlupuje své vyznavače. Církev prý dříve nebo později bude zachvácená demokratickým proudem, a kteréhos krásného jitra budeme prý hledati církev a nalezneme pouze náboženství — ono čistě lidské, mravní, politické náboženství, jež prý musí býti za jedno se státem, neznajíc dogmatických pout. Škola prý snad byla kdysi dcerou církve, a pak prý matka tuto dceru zadržela ve stavu dětství, tyranysujíc prý ji, pokud sáhají dějiny církve a školy. Jelikož prý náboženství ztuhlo na církev, nezbyvá prý nežli vzítí církvi školu a osvoboditi školu od svěřací kazajky dogmat. Pak prý zůstane státu a tudíž i škole čistě lidské náboženství.

To přece zní tak vsnešeně, tak krásně! volá tak nadšeně vzdělaná luza, a česnekem páchnoucí tisk přizvukuje tomuto jáсотu. (L. B. 231.)

Škola nepěstuj jednostranně pouze vědění.

Dnešní doba věří a přísahá: Vědění jest vzděláním. Napadá mi tu, co praví duchaplný spisovatel Gerhard Amyntor: „Jest nepochybno, že vášnivá snaha zpopularizovati vědu a učiniti ji všeobecným majetkem široké vrstvy národa v rozumovém a mravním ohledu jen velmi poškozujíc, zaviňujíc zplýtcení všeobecné soudnosti, domýšlivost a sebepřeceňování a přispívajíc k podvratu jakékoli autority. Mnohé poučky vědy, dostanou-li se do nezralých

hlav bohaprázdné chátry, jsou nabitým revolverem v ruce trápícího si hochu. Nejvnitřnější podstata vědy je cosi tajemně uzavřeného, a kdo chce vniknouti do velesvatyně jejího chrámu, tomu jest vyzouti špinavé střevice nízkého smýšlení, jež nemá vznešených cílů.“

„Snadno lze vésti blázna, snadno lze vésti moudrého; s polovzdělanec však ani bohové nesvedou ničeho“.

Zdaž si to naše národní školy uvědomí a zůstanou ušetřeny tohoto třeštění? (L. B. 90.)

Škola neexperimentuj stále.

Naše nynější národní škola nemůže se dostat ke klidné, zdárné činnosti pro samé pokusy, revise, inspekce, informace, instrukce, konference. (L. B. 113.)

Na otázku, je-li co nového, může býti v sboru školském odpověděno býti téměř vždy: ano. Zabředli jsme do samých pokusů Milá národní školo! Kdy pak přece přestaneš býti pokusným polem rozličných časových proudů? Kdy pak poznáme a pochopíme, že nejvyšším tvým cílem jest vytvoření vnitřního člověka, a že na tom závisí též zevnější blaho? (L. B. 197.)

O čítankách.

Obsah má býti náboženského ducha, církevní, přísně konfessijsní, ale při tom nemá přece čítanka na každé stránce nápadně mluvit o náboženství a státi se katechismem nebo náboženskou učebnicí. Celek má býti náboženského ducha, celek má býti provanut světovým a životním názorem určitého vyznání. (L. B. 129.)

Sotva bude možno tvrditi, že množství různých čítanek jest vždy užitkem, zrovna jako jest nesnadno udati, čím se ta či nová čítanka liší od svých sester a čím by asi mohla odůvodniti své sebevědomé vystoupení. (L. B. 154.)

Dobrá čítanka nemá kathedrovou učenost a moudrost popularizovati, nýbrž spíše buditi ducha, vzdělávati a vychovávati a tudíž pronikati do hlubin srdce. (L. B. 155.)

Hlavním požadavkem jest, aby obsah čítanky zajímal dítě Učebnice a čítanka není totéž Dítě má čítanku s chutí bráti do ruky, a proto budíž z ní odstaněno vše, co zavání soustavou a suchopárnými výklady. Čítanka obsahuj události, jež jsou dětinné, ale ne dětinské, jež odpovídají životu a světu, jež mají ráz pravdy, jež působí na mravní cit a zároveň nejsou titěrný a dítky poučují Příklady dobra budtež vhodny a moralizování nebudíž upřílišováno Sotva se asi mýlím, vidím-li, že v čítankách bázeň Boží byla příliš zanedbána a na její místo že nastoupil zevnější mrav, světská moudrost, zdvořilost a opatrnost; za pravou minci dán do oběhu falešný groš. To přispělo k tomu, že zdvořilost a chytrost je ctností nynější doby, kdežto by jí měla býti svědomitost, vlastenectví, bázeň Boží a pokora; neboť v tom vlastně záleží pravá morálka. (L. B. 155.)

Aby bylo usnadněno nedostatečné pochopení, aby dojmy byly trvalejšími a vzbuzena byla obrazotvornost, zabředli jsme do přemrštěného obrázkování,

jenž sotva může býti ještě nepedagogičtějším. Naše nejnovější čítanky hemží se obrazy, které hoví realismu ba spíše materialismu a to často tak okatě, že to budí až hnus, vidíme-li, že se dítkám našich národních škol představuje tělesný člověk takovými obrazy, jež připomínají spíše anatomii nebo řeznický krám než čítanku. Osvědčuje se tu dávný výrok: „Výstřednosti se stýkají“. (L. B. 159.)

V čítankách budiž přiměřeno dbáno církevně náboženského života. Kdo tento život chce z čítanky odstraniti, podobá se těm, kteří chtějí náboženství omeziti pouze na kostel. Nesouvisí národní živel a život lidu též s náboženským vyznáním? A nejeví se tato souvislost i dnes ještě nesmazatelnými rysy a stopami? Má-li býti v čítance vyjádřen národní život, může býti náboženství pomínuto? Nesmíme se tedy lekati aniž mluvíti o temnotě a ohlupování, dostane-li se v čítance místa též některým legendám, vzpomínkám na církevní slavnosti a dějinným obrazům z církevního života. (L. B. 164.)

Škola pěstuj pravé vlastenectví.

Jen tehdy plníme své povinnosti k národu, k němuž náležíme, budujeme-li společenský řád na základech křesťanských. Jen tehdy zasluhujeme jména pravých vlastenců, jež se dnes získává — ovšem stejně lacino jako podvodně — planým honosením, slavnostmi a rýmováním (L. B. 4.)

Připomínám důrazně, že jednostranná, umělá výchova vlastenecká mine se cílem. Vytvoří snad tlučhuby a snilky, nikoli však ocelová srdce, jež ve chvíli opravdového nebezpečí obětují život i majetek. Jindy zase přesycení vlasteneckými písněmi, básněmi a všemožnými líčeními vzbudí konečně únavu a netečnost

Neštěstím naší doby jest, že chceme všecko vyráběti. Osvěta, vlastenectví, víra a nevěra, vše má býti vyrobeno, jak právě žádá potřeba a předpis. (L. B. 166).

Něco o methodě.

Nejvyspělejší zručnost nečiní ještě umělce; sebe výtečnější, až dopodrobna upravená metoda netvoří ještě dokonalého učitele. Mnozí z našich nynějších paedagogických spisovatelů a pisálků o školství rozdrobují svou individualitu na prášek a jsou činnými specialisty. Sedí jako housenka na svém ojedinelém lístku, a nestarajíce se o strom, pokládají svůj lístek za nejdůležitější a nejlepší. Shrňte však všechny listy na hromadu, strom z nich nebude; ten roste z hloubky. (Er. B. 89).

Náhodou přišel jsem před několika lety do soukromé školy venkovského města. Učitel, asi šedesátník, dle nynějších názorů tedy již nemoderní, vyučoval asi 40 nebo 50 hochů. Když jsem vstoupil do školy, držel právě pravítko a na tomto předmětu cvičil žáky zcela vhodně v myšlení a vyjadřování myšlenek. Bylo viděti myslícího a obratného praktika. Pak bylo čtení. Chopil jsem slabikář. „Aj“ pravím „užíváte ještě tohoto starého slabikáře? Vyhovuje vám?“ — Učitel se na mne udiveně podíval a děl úsečně: „Mně ten slabikář dostačí“. — „I ano“, pravím „jsou však přece již lepší pomůcky“. — Učitel pohlédne na mne opět udiveně a praví poněkud rozčilen: „Já“ a při tom ukázal na

sebe, „já učím čtení a ne slabikář. Dejte mně pro mé chlapce 30 divadelních cedulí, a ujišťuji vás, že s nimi též dojdou cíle a to bez pláče a skřipotu zubů“. — Proč pak divadelní cedule“, táži se překvapen. — „Protože jsou na nich písmena různé velikosti“.

Měl onen učitel zcela a naprosto nepravdu? (L. B. 125.)

Mladý jeden učitel vypravoval mně před delší dobou, že hledal nejlepší metodu v jednom oboru učiva a že za tím účelem prostudoval čtyry spisy pro a proti. — „Nuže jak jste se rozhodl“, tázal jsem se. — „Člověk by si zoufal“, pravil mi, „zdá se mně vždy — že má pravdu ten, jehož spis jsem právě četl. Co si počítí?“ — Odpověděl jsem krátce: „Zkušenost jest nad učenost! případ váš však není ostatně neobyčejným“. (L. B. 123.)

Pro vyučování náboženství není metody, která by jistě vedla k cíli, není-li jí ona metoda metoda, jež plyne z živé víry, z opravdové lásky a z neochvějné naděje. (L. B. 73.)

Učitel a varhanictví.

Litoval bych hluboce, kdyby učitelům, hlavně venkovským úřad varhanický byl zakázán. Kdyby snad varhanictvím bylo vyučování zkráceno za rok o několik hodin, svědomitý učitel dovede to nahraditi, a svět se proto nezboří. Nebudme puntičkáři! (L. B. 237.)

Paedagogické časopisy.

Paedagogický časopis má přispívati k povznesení školství. Jen tehdy však mohu něco vznést do výše, mám-li sám pod nohama pevný bod. Tento pevný bod pak leží ve slovech Písma: „Pravdu činíce v lásce, vzrůstejme všestranně v tom, jenž jest hlava — Kristus“. (Efes. 4. 15.)

Školské výstavy.

Máme dnes podobné školské výstavy jako jsou výstavy květinové, ovocné, průmyslové a dobytčí. Zapomíná se tu však, že na těchto výstavách jde o hmotné, viditelné, měřitelné a vážitelné výkony. Jsou snad všechny tyto knihy, sešity a kresby neklanným důkazem, že vše to napsané a naučené bylo podáno a přijato tak, aby ušlechtilo ducha? Jest krásné písmo žáků též zárukou v pravdě dobré školy? Čím pak, na mou věru, dokazují tyto tisíce sešitů, že škola působila ušlechťujícím způsobem na ducha, že vychovávala nábožensky?

Mohu z vystavených předloh poznati, kolik podílu má na nich rákoska a tresty, a kolik láska k učiteli a ušlechtilý smysl pro pořádek? Nedosvědčuje taková výstava nezvratně, že škola jest považována a ceněna jen jako ústav praktického vědění a dovednosti, jako ústav učebný, nikoliv však jako prostředek výchovný?

Věru, lákáme-li takto naše učitele na tržiště veřejnosti, nedivme se pak, počínají-li si jako křiklounští kramáři a pozbývají-li smysl pro tichou ale poctivou působnost. Což pak chceme úmyslně zapomněti, že učitele možno

poznati a oceniti pouze na jednom místě, v jeho škole totiž, v jeho vzájemném styku a poměru k dětem? (L. B. 291.)

Učitelské konference.

Považuji velmi důležitým, aby konference měly náboženský a tudíž vážný a slavnostní ráz, t. j. aby počínaly a končily modlitbou. Budou jistotně početnější a plodnější, než začnou-li a skončí-li se profanně. (L. B. 291.)

Dozor a inspekce.

Jest mnoho nepříjemností a mrzutostí, od nichž neuchrání nijaký zákon, jež však hodně ztrpčují život a mohou snadno zoškliviti povolání. Běda však též oněm vůdcům učitelstva, kteří tajně i veřejně rozdmychují roztrpčenost proti představeným, ráznost a přísnost vůči nehodným rozkřikují za útisk a kteří by nejraději byli bez dozoru nebo jej sami měli v moci. Rozsévají sémě zhoubné, jež ovšem lichotí ješitnosti, ale vyrostou na škodu celého stavu, překazí polepšení leckterého pobloudilce a mnohého slabocha svede na scestí. (L. B. 216).

Souhlasím podstatně s Distervegem, jenž praví: „Zásady, veliké myšlenky — v tom jest vše. Nikoli podrobnosti, nikoli předpisy určující každou jednotlivost, jen didaktické a methodické zásady; specialisování je tu nemístno. Úkolem učitelovým jest, aby jich správně upotřebil v jednotlivých případech, dle místních poměrů a osobní povahy jednotlivých žáků; úkolem školního řádu to není. (L. B. 220).

Inspektor může přílišně dozírat, přílišně poručníkovati a omezovati a čím svědomitěji a věrněji zastává učitel svůj úřad, tím více tlačí jej toto „příliš“. Je však smutno, že jsou i v učitelstvu posavad lidé, kteří by nářkem na podobné případy rádi zakryli svou vlažnost a pohodlnost. Za jejich hříchy trpí pak i jiní a lepší učitelé.

Jak mnohem snadněji lze pozorovati, čeho se nedostává, než to, co tu skutečně je dobrého! Inspektorovi jest se tedy především snažiti, aby viděl, co tu jest, a p. k, až to poznal, jest mu zbloumati, co tu není. Má býti ne tak ani bystrým pozorovatelem — jako spíše znalcem lidské povahy, jenž má odměřiti pochvalu a výtku, a která z nich více uškodí nebo prospěje. (L. B. 226.)

Bylo by lze uvést ještě mnoho jiných případných výroků Kellnerových o předmětech z oboru výchovy a školství. Tyto ukázky však jistě dostačí na ocenění jeho ideálních zásad výchovných. Uvedu jen ještě výroky, jimiž Kellner hlásá, že se katolickým učitelům netřeba stydět za výchovné zásady katolické církve a býti věřícími křesťanskými učiteli:

My katolíci máme, bohudík, tolik vědecké a mravní síly, že všude můžeme provést něco kloudného a v pravdě důkladného. (L. B. 276).

Pohlížíme-li pozorně zpět na dřívější poměry a vývoj výchovy, poznáváme vždy zřetelněji, že pravá, národům a státům prospěšná paedagogika byla vždy v katolické církvi. Církev vyhnula se jakékoliv ukvapenosti, nehověla bludným směrům, neminula se nikdy pravého cíle a pravé cesty. (L. B. 277.)

Můžeme směle říci, že v katolické církvi máme více než jednoho Pestalozziho a ještě slavnější vychovatele. Jest na čase, nejen abychom to uznali, nýbrž abychom to též bez obalu prohlásili a vyznávali. Můžeme zajisté hledati i v dále, nicméně nebudme neuznalými k tomu, co nám velikého a vznešeného poskytuje vlastní domácnost. (L. B. 304.)

Jenom předsudky nevidí a necení zásluh a křesťanské lásky, kterou na poli výchovy osvědčili katoličtí paedagogové. A přece právě křesťanská láska je pravým jádrem a duchem, životní silou veškeré výchovné činnosti. Radostná, z lásky plynoucí obětavost ušlechťuje osobu vychovatele, posvěcuje jeho slovo a příklad a řídí jeho trpělivost. O metody a všemožné psychologické výklady není dnes potíže; lásky však a radostné obětavosti pro povolání nebude nikdy nadbytek. (L. B. 312.)

Katolický učitel stojí tedy na pevné a slavné půdě a v dobré společnosti. Kéž vytrvá na svém stanovisku v boji proti nevěreckému proudu výchovnému nynější doby! Kéž slovem, skutkem a výsledkem své působnosti dokazuje, že katolické zásady výchovné jsou věčně pravdivy a že nikdy nebudou bezcennou veteší. Kéž splňují katoličtí učitelé přání Kellnerovo, jenž praví: „Naše doba vyžaduje muže, kteří by se směle zastali pravdy, ale i muže, kteří by ony muže podporovali. Stateční mužové musí vystoupiti směle, kteří pravdu, třebaš má jen málo přívrženců, souhlasem svým nebojácně podporují a tím nepříteli dokážou, že má protivníka. Takový důkaz působí dnes bohužel více než důvody, neboť odpůrcové naši jsou většinou spíše mluvkové než hrdinové. (L. B. 233):

Kéž je spolek katolických učitelů sborem takových statečných mužů!

M. JIŘÍČKOVÁ.

Slovo o čítankách.

Asi před dvaceti lety, kdy ještě byly čítanky Lepařovy, (Lepař, Šťastný, Sokol) mladý jeden učitel vyjádřil se o kterémsi čítance z ménětridní školy málo pochvalně před starým nadučitelem. Starý pán, dobrý praktikus, mu dal toto naučení: „Milý kollego, my venkovští učitelé čítanek neděláme; nebude-li se vám čítanka líbiti, pak vašim žákům znechutí se docela. A musíte poznati, že žákům je čítanka ječínou knihou ku čtení, a nebudou-li míti lásky ku své čítance, pak nebudou míti lásky ku čtení vůbec a přece my učitelé jsme na prvním místě k tomu povolání, abychom chuť ku čtení v lidu probouzeli. Učil jste se na ústavě methodice, připravte se náležitě na každý článek a vhodně doplňte, co kde se vám zdá, že schází, a hleďte každý článek, pokud vám možno, žákům zpříjemniti.“

Velmi vhodná jsou tato slova o čítankách nynějších. Nepomůže nám hledati snad chyby, ale musíme se přizpůsobiti. Takové čítanky, aby vyhovovala všem a všudy není možno sestaviti. Bylo navrhováno jednou na okr. konferenci učitelské ve Vyškově, aby se vydávaly jen jednotlivé články na listech, žáci by si každý článek zvlášť kupovali. Učitel by vždy před hodinou čtení článek ten rozdal. Článek pak byl by složen tak, aby vyhovoval té krajině, po případě té obci. Ale k tomu asi nedojde.

Bylo-li třeba důkladné přípravy na články čítanek Lepařových, tedy článků čítanky Jursovy bez důkladné přípravy vůbec probírat nelze. Kdyby se mnohý ten článek měl jak náleží probrati, ani týden by k tomu nestačil. — Myslím články z realii. Na př. ze II. čítanky A (prvního dílu) vydání dvojdílného — čl. 163 O válkách husitských. (str. 292.)

Napsal A. Jirásek. Článek jedná o dekretě kutnohorském, vládě krále Václava IV. počátek rozkolu církevního a hádek náboženských, životopis mistra Jana Husi. Je třeba promluvit o inkvisici. To vyžaduje věta na str. 293: „Mistr Jan Hus žádal, aby byl přesvědčen, že bloudí, ale sněm trval na tom; aby jen odvolal. Když toho neučinil, upálen jest 6. července 1415.“

Co je inkvisice? Inkvisice je světský soud nad kacíři. Církev má právo bludy odsuzovati a bludaře trestati vyloučením z církve. Od prvních dob, hned za času sv. Petra, bludař musil chybu doznati, blud odvolati a neodvolal-li, byl potrestán vyloučením z církve.

Takoví bludaři byli považováni za vzbouřence, kteří jsou nebezpeční velmi moci státní, kteří pobuřují nejen proti církvi, ale též proti panovníkovi světskému. Toto mínění bylo hned z dob pohanských. Proto odsouzen mudrc Sokrates k otrávení, že nevěřil v řecké bohy pohanské. Když r. 313 ediktem milánským prohlásil císař Konstantin náb. křest. za náboženství státní, tu císařové římsští a moc státní úzce byli spojeni s nejvyšší mocí v církvi.

Tak byl souzen bludař Priscilian a když neodvolal, byl od usurpatora Maxima odsouzen k smrti upálením. Proti tomuto tak násilnému zbavení života vystoupil sv. Ambrož, sv. Martin a papež Siricius. Nicméně trestem smrti byl trestán každý bludař jako revolucionář a vlastizrádce až do konce století XV. Teprv císař Karel VI. trest smrti kacířů zrušil. (Dle přednášky na lidovém kursu křesť. sociál. zkráceně.) — Pak jsou popisovány ve článku války husitské, jich počátek, průběh a konec. Zvláště Žižka, jeho sláva válečná. Vynalezením střelného prachu vyžadovalo válčení a bitvy zcela nový způsob. Války husitské počaly krátce po vynalezení střelného prachu. Žižka ponejprv užil děl na střelný prach. Ottův slovník naučný praví: „Žižka genialně zdokonalil celé tehdejší válečnictví ve směru strategie i taktiky, čímž se stalo, že počítán jest mezi sedm nejgenialnějších a nejslavnějších vojevůdců světových, z nichž toliko Žižka a Alexandr Veliký, Macedonský ani jednou přemožení nebyli.“ Na str. 294 téhož článku čítanky se praví o smrti Žižkově. „I byl pochován nejprve v Hradci Králové, později v Čáslavi, v kostele sv. Petra a Pavla; tam odpočívalo jeho tělo na 200 let, až r. 1622 dal nejvyšší mincmistr na Horách Kutných Vilém z Vřesovic, hrob Žižkův zkaziti. Na podzim však r. 1910 při opravě chrámu sv. Petra a Pavla v Čáslavi byla nalezena ve výklenku pod věží zazděná lebka Žižkova. Války husitské skončily bitvou u Lipan 1434. V Jihlavě r. 1436 smluven mír se Zikmundem, císařem Německým a Zikmund uznán za krále českého.

Článek tento nejlépe se rozdělí na 3 části. První hodinu se probírá 1) až po smrt Husovu, druhou po 2) smrt Žižkovu a ve třetí hodině 3) část další a pak celý článek se opakuje. 1) O koncili Kostnickém píše Dr. Krofta: „V popředí jeho stáli mužové nejen veliké učenosti a znamenitého rozhledu světového, nýbrž i nesporné mravní výše.“ 2) Ke smrti Žižkově pojí se jihlavská pověst o zániku stříbrných dolů jihlavských, pro nás Moravany

důležitých. (Možno se též zmíniti při probírání článku o kov. rudách.) Bohata je naše milá Morava na nerosty všeho druhu, zvláště železem a kamenným uhlím. Ještě bohatější byla ve středověku, kdy i drahých kovů bylo dobýváno. Tak na sv. Hostýně ještě r. 1697 poslední zmínka o stříbrných dolech se činí. Město Jemnice již svým názvem naznačuje bohaté jámy, ve kterých kůtali „jamníci“, dobývajíce vzácného kovu. Západomoravský kraj vůbec slyšel od nejstarších dob svým bohatstvím nerostným, zvláště kovy. U Cizkrajova dobývalo se zlata, u Tišnova zlata, u Třeště byly doly stříbrné; u Borovce, u Javorku dobývali rudy měděné. Nejbohatší a nejproslulejší byly stříbrné doly Jihlavské.

Dle článku prof. Jos. Klvaně v Mor. Čítance byla Jihlava ve středověku z nejbohatších měst koruny Svatováclavské. Měla své vlastní hornické právo tak dokonalé, že až v Říši Něm. ho rádi užívali.

A pověst praví, že „drahý kov dolů jihlavských zpracovávali synové slunné Italie, mistři až z Florencie a z Benátek a mnohé kníže zdobilo svá udatná prsa třpytivým kovem jihlavským.“

Měšťané jihlavští ve středověku rovnali se bohatstvím nejpřednějším pánům v zemi. Byly však většinou cizinci. Statky jejich prostíraly se až k Čáslavi a ke Kutné Hoře v Čechách. Ač na Moravě náboženství husitské se rychle rozšířilo, přece Moravané nikdy nebyli v tak zjevném odporu proti císaři Zikmundovi, a uznali též r. 1423 zetě jeho, Albrechta rakouského markrabětem. Tu dvakrát s velikým vojskem vtrhl Žižka na Moravu, ale u Jihlavy se nikdy nezastavil, bez boje jí pominuv. Při druhém vpádu jeho na Moravu, 1423 Jihlavští vyrazili proti němu útokem, ale Žižka je odrazil a zahnal až k příkopu městskému.

Jihlavští pak, aby Žižka na bohaté jejich doly se nedostal, zapálili si je sami. Tak zanikla sláva města Jihlavy a také sotva již kdy se obnoví hornictví jihlavské. Když Příbramské doly v Čechách již se nevyplácejí, ač v takovém množství stříbro se tam nachází, jak teprv v Jihlavě!

Škoda, že k tomuto článku Palackého Dějin užiti lze jen málo, — nadržují příliš husitům. Pěkně je to vyloženo v Rud. Dvořáka Dějinách Moravy.“

Při králi Václavovi IV. nutno jest také zmíniti se o sv. Janu z Nepomuku, který r. 1393 byl vhozen do Vltavy a jež mnozí popírají, anebo s Janem Husem zaměňují.

Dr. VLASTIMIL.

Vychovatelna císaře Františka Josefa I. pro hochy v Brně.

(Pokračování.)

Domácímu řádu chovanců odpovídají Předpisy pro dozorcí personál, schválené vnosem moravského výboru zemského ze dne 26. února 1909 č. 15014:

§ 1. Dozorčí personál vychovatelny císaře Fr. Josefa podroben jest v záležitostech výchovných řediteli, za ústavní inventář a materialie jakož i za práce účelům ústavním vykonané zodpověden jest kontrolovi. K členům sboru učitelského jest se mu s příslušnou úctou chovati.

§ 2. Úkolem dozorců jest na hochy do ústavu přijaté mimo dobu vyučovací dohlížeti, na ně s ohledem na individuální vlastnosti jednotlivců výchovně působiti; přidržovati je způsobem otcovským ku kázi a pořádku, zaučovati je různým v ústavě zavedeným pracím a pečovati co nejsvědomitěji o jejich duševní a tělesné blaho.

Při vykonávání svého povolání jest dozorcům ustavičně na zřeteli míti výchovný účel ústavu a proto bez odmluvy vždy vykonávají všechna nařízení ředitele neb ústavních učitelů ku dosažení účelu tohoto směřující.

§ 3. S chovanci má dozorčí personál jednati vždy blahovlnně, nestranně, důsledně a spravedlivě; rázností otcovskou spojenou s laskavostí ať snaží se dozorcí získati si především důvěru chovanců, aby jich více z lásky než z bázně poslouchali. Zvláště ale pod disciplinárním trestem přísně zapovídá se dozorcům, chovance jakýmkoliv způsobem tupiti, jim nadávati nebo je o své újmě tělesně trestati, jakož samovolně na stravě zkracovati.

Právo na prosby a stížnosti nesmí chovancům za žádných okolností býti vzato.

Ku pracím soukromým mimo ústav nesmějí chovanci dozorcí býti používáni.

§ 4. Při vykonávání svých povinností ať dbá dozorčí personál vždy vzorného chování, přesnosti, pořádku, taktu a pravdymilovnosti jakož i toho, aby se stal důvěryhodným. Proto ať dozorcí přesně dodržují určené služební hodiny, při dozoru ve třídách ať dohlížejí, aby chovanci úkoly jim uložené dle nařízení pracovali, v povinných hodinách pracovních ale ať se starají nejen o účelné zaměstnání všech dotyčné dílně přidělených chovanců a o nejpečlivější provedení uložených prací, nýbrž ať také sami vykonávají svědomitě jim příslušící práce. V tomto ohledu ať každý dozorce předchází vzorně dobrým příkladem. Dílny jsou učírny, proto prodlívejtež v nich dozorcí bez pokrývky hlavy.

V jednotlivých dílnách ústavních smějí dozorcí vykonávati jen práce, jež jim byly ředitelstvím přikázány.

Také v hodinách odpočinku jest dozorcům, kteří konají službu, zdržovati se při své skupině chovanců, věnovati jejich konání a chování největší pozornost a zabrániti takto možným nepřístojnostem.

Pro zdárné plnění služby jest nevyhnutelně nutno, aby dozorcí vždy největší shodu mezi sebou pěstovali a ve službě dle potřeby vzájemně se podporovali, aniž by k tomu museli býti snad vyzváni. Osobní nevraživost nesmí se ve službě nižádným způsobem objeviti; zvláště bylo by disciplinárně stíháno každé obapolné nadávání.

§ 5. Dozorčímu personálu jest co nejprísněji dbáti všemožné čistoty a pořádku ve všech místnostech ústavu jakož i čistoty těla chovanců, věnovati co nejsvědomitější péči o bezpečnost těchto jakož i budovy ústavní a plniti co nejprísněji všechna nařízení k tomu se vztahující; případné nepřístojnosti v tom ohledu buďtež ihned odstraněny aneb ředitelství ústavu oznámeny, jedná-li se při tom o rozsáhlejší opatření.

§ 6. Ve službě musí dozorčí personál nositi služební šat a býti vždy čisť a dobře vypraven. Kouřiti ve skladištích jest pod uvarováním se přísného disciplinárního trestu ve spárnách, umývárkách, dílnách a všech ostatních uzavřených místnostech ústavních jakož i na chodbách přísně zakázáno. Požívání pokrmů ve třídách jest dozorcům ve službě se nacházejícím zapovězeno. Taktéž není dovoleno používati k soukromým službám služek ústavních nebo jiných osob v ústavě zaměstnaných. Opilství trestáno bude jako nejtěžší přestupek služební. Stejně podléhá disciplinárnímu jednání náležité a stavu nepřiměřené chování ve službě i mimo ni.

§ 7. Dozorcí zavázáni jsou k nejprísnější mlčenlivosti ohledně případů služebních vůči osobám, které nestojí v nijakém poměru služebním k ústavu. Také jim není dovoleno podávati zprávy o chovancích jejich příslušným nebo cizím; vyskytne-li se takový případ, ať je odkáží s jejich dotazy na ředitelství. Přijmouti dar, jenž vyplynul z pohnutky služebního postavení dozorčího personálu, je zakázáno.

§ 8. Dozorci mají řediteli, za jeho zaneprázdnění kontrolovi, denně v určitou hodinu oznamovati (raport podávati):

1. celkový stav chovanců;
2. případný přírůstek neb úbytek chovanců za uplynulý den;
3. chovance v nemocnici neb ve světnici pro nemocné se nacházející jakož i nemocnými se odhlásivší;
4. přihodivší se disciplinární přestupky chovanců;
5. prosby a stížnosti jejich;
6. nutné potřeby, správký a p.;
7. jakékoliv zvláštní události.

Pilné záležitosti budtež bez meškání představeným oznámeny; jmenovitě dotyčný vrátný má povinnost, hlásiti je úředníkům ústavním. Dozorčí personál má dále povinnost, ohlásiti snad pozorovaný úbytek inventáře, poškození budovy jakož i hrubé porušení služby spoluzaměstnanými.

§ 9. Dozorčí personál ručí za převzaté inventární věci v ústavě nejen svým služným, i svým soukromým majetkem.

Také jest každému dozorcí bdíti nad šatstvem, prádlem, náradím a náčiním chovancům v jeho oddělení svěřeným a dbáti o to, aby majetek ústavní co nejvíce byl šetřen.

Každou chovanci způsobenou škodu, která vzniká nedbalým dozorem, jest povinnen hraditi onen dozorce, jehož vinou se tak stalo. Věcí inventárních a materiálů smí se používati pouze k předepsaným účelům.

Potřeba surovin budiž včas ohlášena správnímu úředníku, jemuž jest i předložiti účet jejich použití jakož i výkaz zhotovených výrobků.

§ 10. Vyjímaje případy vážných překážek jest službu tak zaříditi, aby každý dozorce z pravidla každou druhou noc měl volno a nad to každou druhou neděli neb svátek obdržel jako volný den. Na místo neděle ve službě ztrávené jest dotyčnému dozorcí v následujícím týdnu dáti volno jeden všední den. Pokud služba tomu dovoluje, může ředitel v době jídla, odpočinku neb vyučování chovanců neb zákonitých feriálních dnů dáti volno dozorcům jednotlivé hodiny po případě dny.

Definitivně ustanovení dozorcí mají nárok na každoroční dovolenou v trvání 10 dnů; provisorním dozorcům může ředitel, dorozuměv se s kontrolorem, udělit ročně dovolenou v trvání až do 8 dnů. Každé samovolné vzdání se ze služby jest trestuhodné a může dle okolnosti trestán býti nejostřejšími tresty disciplinárními.

§ 11. Při přestupcích proti disciplinárním předpisům, při jakékoliv liknavosti nebo při nenáležitém chování dozorcově může ředitel následujících pořádkových trestů použití:

1. napomenutí (výstraha);
2. odejmutí jednoho neb více volných dnů;
3. důtka.

Důtku jako trest pořádkový zaznamenati jest v kmenovém listě dotyčného dozorce u ředitelství se nalézajícím. Po dvouletém bezvadném chování může ředitel na žádost potrestaného trest vymazati.

Tyto s vrchu jmenované tresty pořádkové netýkají se jinak disciplinárního práva zemského výboru a zůstane v každém případě závislo na názoru ředitelství, oznámí-li záležitost řečenému úřadu, aby zahájeno bylo disciplinární řízení.

Každému dozorcí jest co nejdůkladněji se obeznámiti s ustanoveními těchto služebních předpisů; ředitelství ústavu jest oprávněno kdykoliv se přesvědčiti, zda-li obsah těchto předpisů každému dozorcí jest znám.

Pokud se týče provisorních dozorců, jest jejich definitivní ustanovení podmíněno kromě uspokojivého služebního a mimoslužebního chování i přesnou znalostí těchto služebních předpisů.

S dosavadním úplně souhlasí a téhož účelu se snaží dosíci v y u č o v á n í, jež tu nesděluje a nevštěpuje pouze vědomosti a dovednosti, nýbrž dbá rozvoje

samočinnosti, budí chuť a náklonnost k dobrým úsudkům a předsevzetím, dbá a vysvětluje pojmy nanejvýš nejasné a temné u takových zanedbaných dětí, poučuje, by žáci dělali rozumně, co mají dělati, odstraňuje zlé příklady a nakažlivá slova, dbá vždy mravů chovanců, kázně takové, by ve všem byla zachována uctivost k Bohu, ochota k bližnímu, život ke práci, ve všem upřímnost a prostnost. Vyučování tu vštěpuje dítkám, že je člověk zrozen ku práci, kdo pracuje s láskou, chutí a pílí, že má klid v srdci. K tomu cílí směrují cele **Instrukce pro učitele** ústavu, schválené moravským výborem zemským ze dne 1. září 1894 č. 36883:

§ 1. Učitelé a podučitelé vychovatelny císaře Františka Josefa jsou podřízeni nejdříve řediteli ústavu, jehož rozkazy, jakož i stanovy, služební instrukce musí přesně zachovávat.

§ 2. Každý učitel a podučitel má vyučovati dle učebné osnovy chovance jemu určené, na ně vychovatelsky působiti, míti vliv na vychovávací činnost personálu dohlížícího a dle sil podporovati ředitele ve všech jeho služebních záležitostech.

§ 3. Učitelé a podučitelé mají především vychovávací účel ochranovny stále míti před očima, by chování se chovanců bylo v každém směru přiměřené domácímu pořádku a ostatním předpisům. Mají také častějším stykem i mimo čas školní navykati žáky řádné poslušnosti, pořádku, čistotě, upřímnosti, poctivosti, snášenlivosti mezi sebou, a tak se snažiti vychovávat je v mravní charaktery, při čemž sami stále bezvadným životem, dobrým příkladem mají předcházeti. Studiu chovanců mají učitelé věnovati pečlivou pozornost a poznati zevrubně jejich povahy. V zájmu harmonického spolupůsobení mají učitelé dávat na jevo ve vzájemném styku přátelský a kollegialní ráz.

§ 4. Každý učitel a podučitel může býti zavázán ke 30 hodinovému vyučování týdně. Pokud je menší počet hodin ve třídě mu určené, může býti ještě přidělen k vyučování analfabetů, ke převzetí jednotlivých hodin a sice předmětů: psaní, kreslení, tělocviku, zpěvu ve třídě, kterou vede ředitel, aby tomuto bylo ulehčeno. Toť je odvislé od ředitele a učitelé se musí beze všeho podrobiti, není-li překročen počet 30 hodin týdních.

§ 5. Ve vyučování musí se učitelé řídit plánem a rozvrhem hodin od ředitele jim stanoveným; mají se vždy řádně připravit a chovancům podati, co je pro jejich budoucí poměry nejnutnější a nejpraktičtější, stále majíce na zřeteli prvek vychovatelský.

§ 6. Učitelé ochranovny mají po ruce tytéž disciplinární prostředky jako na obecných školách. Přestupky, jež zasluhují těžšího trestu disciplinárního, mají udati řediteli.

§ 7. Učitelé mají dále: a) pečovati o pořádek ve vykázaných jim učírnách a zachování inventurních předmětů tam; b) vésti třídní knihu; c) pečlivě opravovati písemné práce; d) dáti návrhy k doplnění prostředků a pomůcek učebných. Vedle toho musí učitel, na počátku každého roku školního k tomu od ředitele ustanovený vésti knihovnu žákovskou. Vůbec mají všechny síly vyučovací svou celkovou činností směřovati k povznesení a zdokonalení ústavu, pokud to nezasahuje v oekonomický obor a dáti si záležeti na dalším svém zdokonalení a vzdělání zvláště jakožto učitele záchranného.

§ 8. Všichni učitelé jsou povinni účastniti se konferencí od ředitele svolaných, dáti při tom zprávu o mravním chování, pílí a postupu chovanců, poukázati na vychovatelské prostředky k účelům vychovatelským potřebné a ředitele zvláště tak zpravit, by mu podali jasný obraz, jak se jednotliví chovanci polepšili. Při konferencích referují učitelé střídavě.

§ 9. Kromě zákonnitého počtu hodin jsou učitelé a podučitelé povinni střídavě dohlížeti na chovance. V den dozoru má učitel anebo podučitel celý den býti v ústavu, kromě doby k obědu od $\frac{1}{2}$ 1 do 2 hodin, a sice až do $\frac{1}{2}$ 8 hodiny večer. Musí býti přítomen při snídání, obědě a večeři chovanců, okusiti pokrmů pro ně připravených a dohlížeti by pokrmy řádně rozděleny. Mimo čas vyučovací má býti, pokud možno, mezi chovanci v pracovnách a v zahradě a zvláště dohlížeti, by dohlížitelé působili na chovance vychovatelsky. V neděli a ve svátek musí býti s chovanci přítomen službám Božím, provázeti je na procházkách a poučovati. Nahodí-li se za doby inspekce něco zvláštního, sdělí to druhého dne řediteli; v nutných případech má hned dbáti o pomoc. Je-li ředitel nepřítomen, zastupuje jej učitel, který má inspekci, v záležitostech výchovy a vyučování se týkajících a uděliti případné zprávy, pokud jsou dle domácího řádu přípustny.

Kdo z učitelů má i byt svůj v ústavě, občas prohlédne i spárny, by se tam přesvědčil o pořádku. Záměny dní inspekčních mezi sebou mají se učitelé, pokud možno, varovati, a je pouze s přivolením ředitelovým přípustna.

§ 10. Dovolenu až 3denní může dáti v případech nutnosti řiditel, delší pouze zemský výbor dle žádosti povolí. —

Kdo promyslí zásady tu obsažené, pozná, že provedení jejich je pravou rosou zdaru pro mladé stromky lidské, mšicemi nákazy mravní, nedbalosti, nepořádku, vášni atd. otrávené. V pravdě jimi lze dosáhnouti účelu ochranovny, jímž je „starati se o mravní výchovu chovanců, o jejich průpravné vzdělání, odpovídající schopnostem a jejich budoucímu životu.“

Do ochranovny přijímají se dle § 13. a 14. ř. zák. ze dne 24. května 1885 chlapci od 11—14 let, odsouzení do polepšovaciho ústavu. Kdy ponecháno potrestání dítěte pro trestuhodný čin dle § 273. trest. zák. úřadům policejním, může c. k. místodržitelské komisi navrhnouti politický úřad (hejtmanství), v autonomních městech obecní rada, by hoch mravně zpustlý byl přijat v ochranovnu, nelze-li se nadíti doma dobré výchovy. Rovněž tu mohou býti přijati hoši od 8—14 na žádost rodičů nebo poručníků s přivolením poručenských soudův.

Žádost za přijetí dlužno podati prostřednictvím c. k. hejtmanství na c. k. vys. místodržitelství a přiložiti k ní doklady: *a)* křestní list; *b)* domovský list; *c)* vysvědčení chudoby, potvrzené úřadem listovním (ve 2 exemplářích); *d)* dobrozdání představenstva obce o dosavadním chování hochově; *e)* vysvědčení lékařské; *f)* soudně schválené vyjádření otce nebo poručníka, jímž se po čas pobytu hochova v ochranovně zcela vzdávají vlivu na jeho výchovu.

K obrázku ochranovny poslouží nám i několik dat ze statistiky posledních let:

Koncem r. 1906 zbylo v ústavě 198 chovanců, právě tolik koncem r. 1908. V r. 1906 přijato nově 61 chovanců, r. 1907 59, r. 1908 74, r. 1909 76 chovanců.

Rodištěm nově přijatých r. 1909: Morava 67, Slezsko 2, Dol. Rakousy 7, (r. 1907: Morava 50, Dol. Rak. 6, Slezsko 5, Štýrsko 1, Uhry 1) s příslušností domovskou vesměs na Moravě.

Dle bydliště před dodáním do ústavu: v městě přes 10.000 obyvatel r. 1909 17 (r. 1907 20), pod 10.000 obyvatel 11 (r. 1907 12), na venkově 47 (r. 1907 24), bez určitého bydliště 1 (r. 1907 3).

Dle náboženství: římsko-katolického r. 1909 76 (1907 58, 1 židovského).

Dle národnosti: české 44, německé 32 r. 1909 (r. 1907 37, 22).

Dle rodinných poměrů: r. 1909 otec i matka na živu 27 (r. 1907 22), jen otec anebo manželská matka na živu 28 (1907 19), nemanželská matka na živu 17 (1907 10) osiřelých 4 (1907 8).

Dle výchovy před dodáním v ústav r. 1909: v domě otcovském 48 (1907 40), mimo dům otcovský 28 (r. 1907 19).

Dle povolání rodičů r. 1909: nádenníků 34 (1907 22), čeledínů 6 (11), továrních dělníků 6 (5), řemeslníků 24 (4), dělníků při stavbách 1 (3), bez určitého povolání 5 (14).

Dle stupně vzdělání: analfabetů 14 (r. 1907 7), nedostatečně čísti a psáti 20 (r. 1907 27), uměli čísti a psáti 42 (r. 1907 25).

Dle dřívějšího života chovanců r. 1909: nebylo soudně trestáno 63, již jedenkrát 8, dvakrát 5 a to pro přečin bezpečnosti na majetku. Z r. 1907 bylo soudně trestáno: 7 pro krádež, 1 pro loupež; bezpečnostními úřady potrestáno: 5 pro krádež a toulání, 1 pro žebrání a toulání; 45 dodáno na žádost zákonných zástupců a sice: 20 pro toulku a žebrání, spojené s menšími krádežemi, 12 pro zřejmou náchylnost ke krádeži, 8 pro hrozící zpustnutí následkem smutných poměrů rodinných, 3 pro velkou surovost, 2 pro zhářství, 3 již pro krádež soudně trestáni.

Příčiny zpustnutí se uvádějí zároveň s typy rodinných a socialních poměrů: *a)* nedostatečná výchova a dohled rodičů jinak řádných a chudobných, kteří pro své zaměstnání jsou nuceni býti po celý den mimo dům, by sebe i dítky své vyživilo poctivě

prací rukou svých. Dítka však, ponechány samy sobě, zanedbávají školu, oddávají se toulce a krádeži, jsou policejně trestáni, až se domovská obec postará — mnohdy trochu pozdě — by byl hoch přijat do vychovatelny a zachráněn před úplným zkažením.

b) alkoholismus rodičů; otec surový, násilný, vášnivý alkoholik. Brával hochy v nejtěplejším mládí do kořalen, tam jej učil, jak se pije kořalka a nadává a protiví jakékoliv autoritě. Jaký div, že hoch při vyučování nadal učiteli nejhorším způsobem, rval se se spolužáky, vzpíral se všelikým pravidlům výchovy, ohrožoval disciplínu školních i místních dítek.

c) zločinní, toulaví a zároveň piti oddaní rodiče; rodina zločinná, štítící se práce. Toulavý otec pro rozličné zločiny často soudně trestán. Hoch svými rodiči přímo nucen, aby žebrel a kradl, až odsouzen — jistě jen ke svému štěstí — do polepšovny.

d) žijící rodiče dítě opustí; hoch je obětí smutných poměrů rodinných. Otec propije své malé hospodářství, opustí pak svoji rodinu, které již dříve zemřela matka. Ubohý hoch, sám na sebe odkázán, jen zřídka chodí do školy, slouží při tom u rolníků za pasáka, nocuje ve volné přírodě, živí se ponejvíce žebrotou. Jeho starší bratr je tulák, starší sestra prostiutkou. Sám připluje v ochranný přístav — do polepšovny.

e) svedení a špatný příklad; syn úředníka, v domě otcovském náležitý dozor. Ale dostane se záhy do společnosti velkoměstských tuláků. Vyhýbá se škole, toulá se po ulicích, tropí nezbedu, často po celou noc není doma. S kamarády sobě rovnými krade, až na zakročení bezpečnostního úřadu dodán do polepšovny, kde vzdálen jest špatné společnosti, tu není stížnosti.

f) lhostejnost a nedbalost ošetřovatelů; nemanželská matka ve službě, syn jí ani nezná. Jako malé dítě dopraven do domovské obce, dán střídavě jednotlivým rodinám. Těmto záležitosti obyčejně na stravném, bohužel více, než na výchově svěřencově. Následkem hladu a nelaskavého zacházení s ním vstoupí do školy zpustlý již, až přijat v ochranovnu, kde se chová přiměřeně.

g) vrozená náchyllost k pyromanii, toulce, kleptomanii; hoch dopouští se často podobných kousků. Jistý na př. založil do roka v domovské své obci 6 ohňů, zapálil i svůj otcovský dům. V jeho příbuzenstvu je několik rozených zločinců. Ve škole svádí spolužáky k podobnému. — Jiný prodá vlastnímu otci pár volů, za peníze utržené se toulá. — Jiný tulák zprzdí svou mladší sestřičku, hodí ji do rybníka, když se tato přece dostane na břeh, uváže jí velký kámen na krk a znovu ji tam hodí . . .

h) úplná osiřelost; babička, jsouc stará a chudobná, nemůže se o hochy příliš starati. Žije ponejvíce na ulici, toulá se, obtěžuje kolemjdoucí, krade. Bezpečnostními úřady dodán do vychovatelny, chová se bezvadně.

ch) neláska rodičů; nemanželská matka a otčím zacházejí s hochem „nepříjemným břemenem“, velmi nelaskavě, často večer jej vyženou z domu, až se konečně hoch otcovskému domu vyhýbá, stane se z něho pouliční tulák, zpustne, až přijat jest do vychovatelny.

Čtenáři, čti, přemýšlej, pozoruj okolí své a jednej! Jedná se tu o hochy 9—13 leté!

Výchovu chovanců, jakož i celý ústav, řídí ředitel ústavu (nyní vzorně p. řed. Ječmínek), zkoušený pro školy měšťanské, jenž má také jako ostatní učitelé jemu podřízení zkoušku způsobilosti pro vychovávání zanedbané mládeže. Pro správu 1 pro knihařství, 1 pro kartáčnictví a soustružnictví), kdež se vyučuje návodem dozorců, mistrů v označených řemeslech; ve školní dílně se učí vroubkování hospodářskou je přidělen řediteli zemský úředník, kontrolor zvaný (přítomně je to p. Alois Schwarc). V ústavě jsou dvě přípravné třídy (1 česká, 1 něm.), 3 nižší třídy (2 české, 1 německá), 2 vyšší třídy (1 česká, 1 německá) — o čemž ještě níže se zmíníme. Učitelů odborných je na ústavě 7 (4 čeští, 3 němečtí). Nyní jsou to pp.: Bedřich Frank, Frant. Stehlíček, Em. Coufal, Jan Kotbauer, Richard Filla, Vilém Kneifel, Heřman Volf. Katechetou je P. Jan Dvořáček. K dozoru na chovance mimo dobu vyučování je ustanoveno 14 dozorců. V době mimo vyučování jsou zaměstnání chovanci v dílnách (jedna pro obuvnictví, 3 pro krejčovství, 1 pro stolařství, 1 pro zámečnictví,

a modelování za návodu zkušených učitelů pro jmenované odvětví pracovní. V zahradě, 1 h 11 a 93 m² rozsáhlé, bývá v jarních, letních a podzimních měsících stále zaměstnáno 20 chovanců při pracích ve sklenících, pařeništích a pěstování květin, ovocných stromů, zeleniny; časem tu pracují chovanci i z ostatních dílen. — Další personál sestává z domovníka, kuchařky, topiče a tří služek.

Z ústavu bývají chovanci propuštěni buď aby vstoupili do učení a do práce, dosáhnuvše 14. roku věku, nebo někteří v tom věku jsou přemístěni do polepšoven (zemské v Novém Jičíně, v Eggenburku v Dol. Rakousích), překročí-li stáří stanovami určené a dosud se nepolepšili, nebo kratičko — jsouce pozdě dodáni — v ústavě pobýli.

V r. 1909 bylo propuštěno 89 chovanců a sice 74 jich dáno do učení (ředitelství ústavu opatřila jim místo, na ředitelství ochranyvny docházejí také dotazy od mistrů!): 19 ke krejčím, 15 k zahradníkům, 12 k obuvníkům, 6 ke kovářům, 6 stolařům, 3 holičům, 3 malířům, 2 pekařům, 2 kožešníkům, po jednom k bednáři, klempíři, cukráři, sklenáři, provazníku, koláři; 9 dodáno rodičům anebo jejich příbuzným¹⁾ a z nich po 2 pracují jako dělníci v továrně a při polním hospodářství, po jednom se učí zámečnickem, holičem, krejčím, stolařem; do Nov. Jičina dodáni 4 chovanci; do ústavu pro slepé přemístěn 1 chovanec; 1 z ústavu utekl a dosud se nevrátil.

Co se týče literárního vyučování měla v r. 1909 škola ústavu 7 tříd a to 3 německé, 4 české. Při vyučování musí učitelé překonávat mnohé obtíže, hlavně v polepšovnicích se vyskytující. S mravní zpustlostí souvisí nezdědky i duševní zpustlost, ba i slabomyslnost. I starší žáci následkem dosavadní zanedbanosti mají mluvu takřka nevyvinutou, jen sprostě se dovedou vyjadřovati, různé předběžné vzdělání a mravní zposobilost chovanců v téže třídě, celoroční přistupování a vystupování jich, činí vyučování velmi obtížným, a při návštěvě pravil mi jeden z pp. učitelů: „Každý hoch zde tvoří vlastně třídu pro sebe!“ A přece zásluhou vyučujících sil dosáhne většina chovanců stanoveného cíle učebního! Při vyučování dbá se jak účel ústavu sám vyžaduje, hlavně výchovy vůle a vzdělání mysli. Klassifikace z roku 1907 a 1909 podává tento výsledek:²⁾

Školou nepovinni již byli 2 chovanci a byli stále zaměstnáni při zahradnictví v r. 1909.

Právem dí bývalý ředitel Krebernik, že praktické práce v ústavě mají důležitost velikou pro fysický a mravní vývoj chovanců ústavu. „Nejen srdce a ducha, ale také oko a ruku je cvičiti, by vůle byla pevnou i rozum pevným. Praktické práce jsou znamenitým prostředkem, aby mravy nedivočily, pravidelné zaměstnání, jsouc zároveň přípravou chovanců k budoucímu povolání, povzbuzuje je, by si práce vážili, ji řádně konali, a radost z vykonaného díla budí chuť a lásku k ní“. I při praktických pracích je výchovný zřetel

¹⁾ Z těchto 83 chovanců byli 2 v ústavě do 1 roku, 29 přes rok — 2 léta, 26 2—3 léta, 17 3—4 léta, 4 4—5 let, 5 přes 5 let.

²⁾ V přehledné tabulce klassifikace značí hořejší oddělení počet z r. 1907, a dolní oddělení z r. 1909.

Třída	Učitel	Počet žáků	M r a v y					Prospěch					Kla- sifi- kov.
			1	2	3	4	5	vd.	d.	ds.	sd.	n.	
Česká přípravka	Frant. Stehlíček	32	1	5	23	3	—	1	13	16	—	2	—
	Jan Kothbauer	27	—	—	24	2	—	2	15	7	—	2	1
Německá přípravka	Heřman Wolf	26	1	7	15	1	—	3	4	13	—	4	2
	Em. Coufal	19	—	4	14	1	—	—	9	9	—	1	—
Německá nižší	Em. Coufal	35	2	10	18	1	1	3	15	13	—	—	3
	H. Wolf	35	—	12	17	4	—	6	21	3	3	—	2
Česká nižší A.	Jan Kothbauer	42	—	2	35	3	—	2	17	18	—	3	2
	Rich. Filla	23	2	8	12	—	—	—	10	11	1	—	1
Česká nižší B.	Frant. Stehlíček	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		22	—	6	15	—	—	2	7	11	—	1	1
Česká vyšší	Richard Filla	33	1	5	25	2	—	3	14	15	—	1	—
	Bedřich Frank	29	1	7	16	3	2	2	9	17	1	—	—
Německá vyšší	Vilém Kneifel	29	—	7	22	—	—	3	14	12	—	—	—
	Vil. Kneifel	28	2	4	21	1	—	3	9	13	3	—	—
Úhrnem		197	5	36	138	10	1	15	78	87	—	10	7
		183	5	41	119	11	2	15	80	71	8	4	5

na prvním místě. Na základě zkušenosti dosavadní možno říci, že chovanci v zahradě zaměstnaní, poměrně nejméně se opět provinili po svém odchodu z ústavu, pročez práci v zahradě nelze ani dosti oceniti pro jich výchovný a zdravotní vliv. Vyučování řemeslům věnuje se denně půl 4 hodiny. K jednotlivým odvětvím zaměstnání přidělují se chovanci pokud možno s ohledem nejen k jejich tělesné konstituci a dřívějšímu životu, nýbrž také k náklonnosti a případně k jejich budoucím poměrům.

Školní dílna, kterou řídí učitelé Rich. Filla a Em. Coufal, dělí se ve 2 oddělení: modelářské a vroubkování ve dřevě. V oddělení modelářském jsou chovanci mladší než 10 let a kteří se k jinému zaměstnání fysicky nehodí. K tomu pojí se vyučování názorné, jež je podporováno vyráběním jednotlivých tvarů geometrických, lehce napodobitelných předmětů z domácnosti a přírody. Při tomto zaměstnání se ponechává pole vlastní fantasmie dětské a tím se podstatně zvyšuje rozumový i výchovný moment. Z důvodů zdravotních i čistoty užívá se s prospěchem při modelování plastiliny; pouze předměty, jež se mají déle uchovati, modelují se ze hlíny.

V oddělení pro vroubkování cvičí se ponejvíce jednoduché řezy květinové, zvláště nadaní provádějí i řezy ploché. Předlohy k tomu si chovanci z pravidla sami provádějí, obkreslují. Hotoví tak různé předměty hlavně k domácí potřebě. Práce hotové jak z oddělení modelářského, tak zvláště z oddělení

pro vroubkování. jsou opravdu vkusně a pečlivě provedeny a jsou pěknou ozdobou bytů. Vidiš ve skladišti z oddělení modelářského koule, krychle, válce, různé nástroje řemeslníků, listy, květy, plody a j. modelovány; z oddělení pro vroubkování užíš krásně vyřezávané stoly, stoličky, věšáky na noviny, kasety, tablety, rámy, věšáky na ručníky a mn. j.

V dílnách krejčovských hotoví se potřeba letního, zimního a pracovního oděvu chovancům, ložní i ostatní prádlo pro ně, pracovní oděvy dozorcům, obstarávají se různé práce pro brněnskou nemocnici a zemský sirotčinec v Rajhradě, jakož i obleky pro učně, které ústav šatí. V obuvnické dílně hotoví se obuv pro chovance. V dílně stolařské a zámečnické práce konservační, rozličné kusy nábytku pro domácí potřebu a různé práce galanterní. V dílně knihařské obstarává se vazba knih pro kanceláře, pro knihovny učitelskou i žakovskou¹⁾, hotoví se potřebné sešity pro ústav a a rozličné lepenkové a drážkové práce pro jednotlivé knihaře brněnské. V kartáčnické dílně hotoví se kartáče pro domácí potřebu i pro četné mor. zemské ústavy. O pracích v zahradě jsme již dříve mluvili. Přítomno je v ústavě 193 chovanců.

Tak dítky v ochranovně se vzdělají, uvedou opět do lidské společnosti, dají se jim prostředky, by svým chováním, dovedností a pílí stali se „řádní občané, dobří křesťané a užiteční členové lidské společnosti“, jak praví ředitel Ječmínek.²⁾ Ale ochravnovna stará se i o chovance propuštěné, což dokonce považuje ústav za hlavní svůj úkol. „Kdyby práce všech činitelů ústavu byla sebe intensivnější a obětavější, byl by výsledek přece velmi pochybný, kdyby se ústav nepostaral také o pozdější přiměřené zaopatření a náležitý dohled na propuštěné. Velice často nabízejí se sice příbuzní chovanců, že je zaopatří a dále se o ně postarají, ano, často je požadují přímo násilně, avšak bylo by namáhavě zbudovanou stavbu lehkomyšlně vydati k rozboření, kdyby se ve většině případů energicky neodporovalo nabídkám a nátlakům, které obyčejně vyplývají z neodůvodněných a egoistických motivů“, jsou slova bývalého ředitele Krebernika.

Jen tehdy, když se chovanec fysicky nebo duševně nehodí k řemeslu, nebo když poručník a poměry příbuzných skýtají úplnou záruku, že bude s úspěchem pokračováno v započatém díle, vydají se chovanci propuštění rodičům anebo domovské obci. Jinak však výhradně pečuje o propuštěné chovance ředitelství ústavu. Ředitel hledá jim místa učení, dohlíží na jich chování i zacházení mistrovo, až se vyučí, dotazuje se na ně, navštěvuje je, přispívá radou i skutkem, urovnává případné neshody mistra s učněm a podobně. Při volbě povolání ředitel chovancům poradí, vysvětlí výhody i nevýhody, vyhlídky jednotlivých povolání pro pozdější zaopatření. Ředitelství mnohé učně i šatí! Jak obrovská to práce. Kéž by se všude, kde jsou propuštění chovanci v učení, našly osoby spolehlivé, které by z pravé, vznešené lásky, křesťana, člověka důstojné, podaly pomocnou ruku řediteli a dohlíželi na propuštěné chovance svědomitě! Je jich venku v učení 250!

(Pokračování.)

¹⁾ R. 1907 měla učit. knihovna ústavu 745 svazků s obsahem jednak odborným, jednak všeobecně vědeckým v ceně 2226 K; školní knihovna měla 908 svazků v ceně 821 K. Sbírká pomůcek učebních vyhovuje všem požadavkům obecné školy, dobře organisované a měla cenu již r. 1907 3523 K.

²⁾ Trojlístek str. 48.

ILJA.

„Až za školu“.

Konečně nahlíží i stát sám, že musí něco činiti, nemá-li mládež pustnouti. Zda budou léčebné prostředky dobré, ukáže budoucnost.

Ve škole mnohde navázán styk učitelstva s rodiči a jistě setkal se pokus tento s dobrým výsledkem. Než měli bychom jíti dále t. j. udržovati styk s mládeží i tehdy, když již nechodí do školy. Dobré ovoce by to jednou přineslo!

Nemá mládež, kdo by jí radil, vedl na trnité pouti životem. Sama na sebe jest odkázána a když jí někdo radí, nebývá to mnohdy lékař pravý, radí jí špatným příkladem svět, v němž mnozí zahynuli. Což, aby tuto nesnadnou úlohu vzalo na se učitelstvo!

J. M. biskup americký N. Koudelka, rodem Čech, se vyslovil takto: „Ptáte se, kdo jest nejlepším přítelem lidstva? Odpovídám — „křesťanský učitel“!

O kněžích pak pravil k jednomu účastníku sjezdu Eucharistického „Potřebujeme kněží, pošlete nám je, ale dejte nám kněze hodné a zbožné“!

Z toho se dá vycítiti, že křesťanští učitelé a hodní, zbožní kněží mohou obroditi svět, jen dobré vůle třeba a pochopení lidstva, že se to s ním dobře myslí!

Mládež pochopí to tím spíše, když byla vychována dle vzoru Ježíse Krista. Což pak musí se státi proradným Jidášem?

Zůstane-li učitelstvo a kněžstvo ve spojení s mládeží škole odrostlou, dobude si vavřínu neocenitelných. Tito činitelé budou zdrojem mravní síly mládeže.

Ve škole to již počíná. „Jako měkký vosk jest způsobilý ku vytisknutí do všech forem a tvarů, tak věk dětský jest učelivý a způsobilý ku kázni. Kterým ctnostem, nebo hříchům přivykne člověk hned v útlém mládí, ty, ctnosti a ty hříchy koná často až do stáří vysokého“. (Hugo a S. Clerio).

Katoličtí učitelé jistě se snaží mládež utvrditi ve ctnostech a budou-li i později její záštitou, nezdolá ji vichr času.

Dosud málo jest vykonáno, ale není pozdě!

Nepřátelé z kruhů učitelských stále se snaží vyrvati mládeži to, co jí jest potřebí v životě veřejném, katolické učitelstvo a kněžstvo musí jí vrátiti všechno.

V Budapešti byl konán sjezd volnomyšlenkářských učitelů a žádal za sestátnění všech nadací, za vyloučení náboženství ze škol a ministr osvěty Radnay ujistil účastníky o příchylnosti vlády k těmto bodům. Na interpelaci k těmto bodům ve sněmovně, odpověděl ministr vyučování hr. Jan Zichy, že nemůže býti o podobném ani řeči.

Nezbývá tedy nic jiného, máme-li míti mládež mravnou, abychom rozestřeli síť a chytali, co dosud nezhyňulo.

Dá se mnoho ještě vykonati, jen pohleďme na horlivého Kolpinga, který zahodil „kopyto“ a dal se do studia, aby jednou stal se rybářem duší nesmrtelných, mládeže. Známa jest jeho činnost po celém německém území a výsledek ohromující.

Vštěpujme mládeži do srdce semena dobrá, aby jednou vzklíčila nám k potěše, vlasti k ozdobě, aby hlásala vždy slávu a čest Boží!

Allard, revolucionář a anarchista ve francouzské sněmovně pravil „Budme si jen upřímní páni redikálové, bez Boha není žádné morálky, ale my morálky potřebujeme. Já to zcela přiznávám, znejte to i vy! Bez Boha jest pouze jakýsi styk mezi lidmi a ničeho více. Aby kdo mohl vyučovati, má potřebí, aby věděl více, než jen to, čemu má učit. Proto musíte dáti svým učitelům jinou kulturu, která je vyšší než ona, již oni mají dáti dětem. Ve skutečnosti však opouští většina dítek školy aniž umějí čísti a psáti“.

„Ba, já se táži, zda vaše nedostatečné vyučování nemá vinu na vzrůstajícím počtu zločinů“.

„Ano děláte z dítek apače“!

„Nikoho neurážím, ale tvrdím, že radikálové učinili se svým školním programem bankrot —, že jejich škola poskytuje dětem nedostatečného vzdělání a dělá z nich apače. . .“

Snad se zdá mnohému, že charakterisoval tuze ostře poměry školské ve Francii a přece je tomu tak.

Jak bezuzdně se chová učitelstvo zřítí z tohoto případu. Na státní škole v Montignacu, v departementu Lot et Garonne působící učitel Marse byl odsouzen k pokutě 16 fr., že střílel do procesí. K radě představených se z rozsudku odvolal a byl osvobozen. Osvobození bylo odůvodněno, že zamýšlel pouze protiklerikální projev.

A jako učitelstvo Francie, tak vede se mládež. Komenský praví „Děti opičátka jsou“ a není divu, že činí to, co jim se líbí.

Francie spěje ku konci, protože ztratila Boha a když nemá Boha, zaniká mravnost.

Chceme i my, abychom vyhnuli?

Ne, nikdy!

Počněme ve škole a provázejme mládež až na ten bod, kdy nezvrátí ji ani brány pekelné.

„Velkou chybou ve výchování značného počtu těch, kteří tvoří dorůstající mládež jest ono zcela povrchní výchování, jehož následky mnozí odchovanci veřejných škol zase příliš zřetelně dávají na jevo“ (The Monthly Messenger 1909).

Bůh stvořil člověka, ten klesl, rozum se zatemnil, vůle ochabla —, potřebuje tedy člověk vedení. A výchování jest druhé stvoření člověka!

Učitelstvu bude hračkou vésti mládež dorůstající, třebaš dí Komenský, že „vésti člověka, jenž je nejmistrnější a nejvrtkavější všech tvorů, jest umění nad umění“.

Škola hlásá „učíme pro život, ne pro školu!“ Vedme tedy nejen ve škole, ale i v životě!

Nedbejme na slova proroků, že čas vše přivede do dobrých kolejí. Volná škola má 216 místních skupin, 30.000 členů a mezi nimi 69 poslanců. Proto pozor!

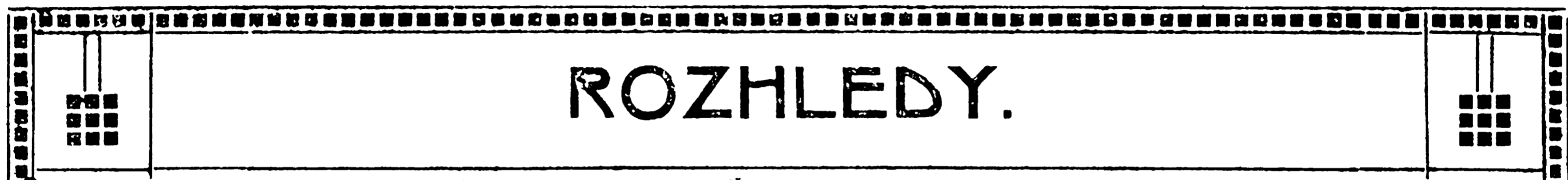
Professor Albin Bráf pravil „Práce nás spasí“.

Proto k práci na školské roli, vypleti dlužno plevel, aby sesílila pšenice! To se může díti utvrzováním mládeže ve ctnostném životě, povzbuzováním k herojským činům, na druhé straně pozdvižením padlé mládeže a povznesením na úroveň mládeže kdysi ztracené, nyní však nalezené. Třeba dbáti, aby dobré předsevzetí se utvrzovalo a přineslo zdravé ovoce.

„První účel všeho vychování jest — chybné náklonnosti mládeže utlumovati . . .“ (Le Play.)

„Každá přátelská služba, prokázaná mladému člověku, jest kapitál, oběť, která sice ve mžiku bývá oplácená nevděkem, ale která zpravidla později se zúročí na záchraně duše.“ (Dr. Beck.)

Ať sahá práce naše . . . až za školu!



Rozhled světem.

Z posledního sčítání lidu : I. Korunní země rakouské mají obyvatel: Čechy 6,774.309, Morava 2,620.914, Slezsko 756.590, Dol. Rakousy 3,530.698, Horní Rakousy 852.667, Solnohrady 214.997, Štýrsko 1,441.604, Korutany 394.735, Kraňsko 525.083, Přímoří 894.457, Tyroly s Vorarlberkem 1,092.292, Halič 8,022.126, Bukovina 801.364, Dalmacie 646.062.

II. 7 rakouských velkoměst čítá obyvatel: Vídeň 2,030.850, Terst 229.475, Praha 224.721, Lvov 206,574, Štýrský Hradec 151.668, Krakov 150.318 a Brno 125.008.

III. Města s více než 10.000 obyvateli v Čechách: Plzeň 81 tisíc, Král. Vinohradý 77, Žižkov 72, Smíchov 51, České Budějovice 45, Ústí nad Lab. 39, Liberec 36, Nusle 30, Jablonec n. N. 29, Cheb 27, Teplice-Šanov 26, Most 25, Karlín a Vršovice po 24, Aš 21, Pardubice 20, Kladno a Chomutov po 19, Karlovy Vary a Žatec 17, Písek, Kolín, Ml. Boleslav a Trutnov 16, Král. Dvůr n. L., Kutná Hora, Litoměřice a Trnovany 15, Klatovy a Chrudim 14, Příbram, Podmoklí a Kraslice 13, Košíře a Česká Lípa 12, Hradec Králové, Beroun, Louny, Náchod, Tábor a Výprty 11, Čáslav, Vys. Mýto, Jičín, Jindř. Hradec, Nymburk, Bubenč, Rumburk, Děčín, Hor. Litvínov, Břevnov a Fischern 10.

IV. Na Moravě: Mor. Ostrava 36, Prostějov 30, Jihlava 25, Olomouc a Vítkovice 22, Přerov 20, Znojmo 18, Kroměříž a Přívoz 16, Šternberk a Židenice 14, Královo Pole 13, Hodonín 12, Husovice, Mariánské Hory a Třebíč 11.

V. Ve Slezsku: Opava 30, Polská Ostrava 23, Těšín 22, Bílsko 18, Karvín a Krňov 16.

Poslední úprava učitelských platů v Dolních Rakousích (mimo Vídeň) přinesla 519 učitelům přírůstek na služném o 200 korun, 1073 učitelům o 400 korun, 859 učitelům o 420—560 korun, 1095 o 600—800 korun, 138 učitelů dosáhlo většího služného o 800—1000 korun a 43 učitelů o 1000—1200 korun.

Ustřední Matice školská má ve své správě 76 škol obecných se 176 třídami a 8968 dětmi, 66 opatroven se 4861 dětmi, 1 střední a 1 měšťanskou školu. K uhrazení nákladu na školy tyto potřebuje ročně 617.000 korun.

Školská komise pruského sněmu usnesla se doporučiti vládě, aby vyhověla petici „Bundu“ privátních německých dívčích škol upravití novými zákonnými předpisy privátní školství.

Chorvatské učitelstvo usneslo se na tak dlouho zastaviti svoji mimoškolní kulturní a humanitní práci, pokud se nevyhoví jeho požadavkům po úpravě platů.

Katolický vysokoškolský spolek bude ustaven na základě usnesení Zemské rady katolické.

Pomocných škol a ústavů pro slabomyslné je v Čechách 9 (v Praze 7, na Kladně a v Hradci Král.), na Moravě 2 (v Brně a v Lomnici), ve Slezsku 3 (v Opavě 2 a v Krňově), v ostatních zemích Předlitavská 34; dohromady tedy 48.

Bosna podle posledního sčítání r. 1910. Bosna s Hercegovinou měla r. 1910. 1,855.835 obyvatel, z čehož bylo 986.306 mužů a 869.529 žen. — Podle náboženského vyznání bylo pravoslavných (Srbů) 808.321, Mohamedánů 616.628, katolíků (Chorvatů) 413.354, evangelíků 5.024, španělských židů 8.171, jiných židů 3.310 a lidí jiných vyznání 1.027. V zemských úřadech je zaměstnáno 10.944 různých úředníků, většinou Slovanů, totiž 9.242 (1.196 Čechů, 516 Poláků, 309 Rusínů, 401 Slovinců pak Chorvatů a Srbové), 1.281 Němců, 343 Maďarů a neznámý počet Vlachů.

Dobrovolné vykupování statků datuje se již od roku 1905. Tehdy se vykoupilo 922 kmetů z 7.517 ha půdy. Počet ten každým rokem se zvětšuje. Roku 1901 vykoupilo 1.537 kmetů 16.328 ha půdy. Jeden hektar vykupuje se průměrně za 123 K. Peníze na výkup půjčují ústavy finanční.

Velice smutně představuje se školství. Ve školním roce 1908—09 bylo v Bosně a Hercegovině jen 434 škol obecných. Jedna obecná škola připadla na 3.613 obyvatelů a 126 čtver. kilometrů. Od minulého roku přibylo 29 škol obecných. Podle nařízení sněmu musí děti v těch školách učit se obojímu písmu, kyrillskému i latinskému. Do škol chodilo 42.660 dětí, z toho 30.494 chlapců a 8.454 děvčat, podle vyznání 16.136 pravoslavných, 15.329 katolíků a toliko 5.568 Mohamedánů. Viděti z toho, že katolické obyvatelstvo nejvíce dbá o své vzdělání.

Odborně obchodní školy jsou 3 a samých obchodních 6. Všechny měly 857 žáků. V Sarajevě a Mostaru jsou školy řemeslnické a nad to ve

4 větších městech pokračovací školy řemeslnické. — Měšťanské školy dívčí jsou v Sarajevě, Mostaru a Baňaluce a mají 550 žákyň.

(„S'wiat Słowianski“, 1911.)

Z P R Á V Y.

Nechod'te na učitelství! Toto vyzvání vyšlo z řad učitelstva německého vzhledem k tomu, že 500 budoucích učitelů a učitelek je bez místa a očekává se, že k těmto nezaměstnaným přibude nových 700 členů učitelského proletariátu. — Naproti tomu domníváme se, že by bylo na místě na čas omeziti přijímání kandidátů a kandidátek učitelství na učitelské ústavy, čímž by se také umožnila lepší jejich příprava k učitelství. Na závadu provedení této myšlenky je mnoho soukromých paedagogií, jichž existence umožňuje nával žactva.

Právě se dovídáme, že v sezení zemské šk. rady ze dne 30. května usneseno bylo navrhnouti ministerstvu vyučování, aby vzhledem k nedostatku učitelských míst v království Českém počet chovanců na veřejných ústavěch pro vzdělání učitelů a učitelek byl omezen zatím na 3 roky — počínajíc I. ročníkem — na 25 chovanců.

Duchovní cvičení pro učitelky všech odborů konati se budou v Přerově na Moravě. Počnou v pondělí dne 21. srpna o 5. hod. odpolední a ukončí se v pátek dne 25. srpna ráno. Poplatek za ubytování a stravu obnáší 8 K. Nemajetným učitelkám bude poplatek částečně neb úplně prominut. Žádoucnou, aby každá účastnice včas, nejdéle však do 14. srpna t. r. se přihlásila u ctihodné sestry představené Školských Sester v Přerově. Po ukončení duchovních cvičení konati se bude schůze Družiny.

Duchovní cvičení pro učitelky na dívčím paedagogiu císaře a krále Františka Josefa I. v Chrudimi konati se budou ve dnech 16.—20. srpna za obvyklých podmínek. Kterým sl. učitelkám nejsou známy, zodpoví dotazy co nejochotněji správa internátu paedagogia. Táž prosí, by slečny, jež miní se duchov. cvičení účastniti, přihlásily se nejdéle do 6. srpna. Školské sestry.

Sedmero hlavních hříchů vzdělaných národů. Japonec dr. Tajikava Kyn, obíraje se národopisnými studii poznal, že vzdělání národové západní spějí ke zkáze a že příčiny toho jsou: 1. Vzrůst počtu neplodných žen. 2. Sírění nakažlivých chorob. 3. Přibývání jinochů neschopných k vojenské službě 4. Úbytek kojících žen. 5. Zkažené zuby.*) 6. Přibývání krátkozrakosti. 7. Přílišné mládí manželek a manželů.

Výlet na Severní Mys uspořádá o prázdninách 1911 Jaroslav Karásek, c. k. učitel tělocviku v Brně, při čemž shlédnuto bude vše nejkrásnější, co má Dánsko, Švédsko a Norvéžsko. Podrobný program zašle na požádání pořadatel.

*) Ve Vídni ustavil se výbor, jenž si obral za úkol zříditi říšský spolek pro pěstování zubů ve škole. Význam zdravého chrupu začíná se teprve v poslední době šířit, ač v Německu, Anglii a ve Francii trvají již dávno spolky pro pěstování zubů školní mládeže. Říšský spolek má míti odbočky ve všech zemích. Stanovy jsou již předloženy k schválení ministerstvu.

C. k. zemskou šk. radou moravskou doporučený „Přehled revuí“ vybarvil se v posledních několika číslech na tendenčně protináboženskou, nanejvýš katolicky protináboženskou publikaci, která je s to, aby ohrozila náboženské přesvědčení mládeže studující. Stačí pročísti v posledních číslech rubriku „Náboženství“, aby se poznalo, že toliko excerpta z revuí protináboženských a volnomyšlenkářských mají v „Přehledu revuí“ domovské právo a že docela ignorovány jsou naše reprezentanční revue katolické, když už ani nemluvíme o cizích. — Neví o tom sl. zemská šk. rada moravská?

Druhý český sjezd pro péči o slabomyslné a školství pomocné konati se bude v Brně dne 29. a 30. září. V kruzích paedagogických, lékařských i právnických jeví se o sjezd značný zájem a lze očekávat, že i širší veřejnost zdar sjezdu po stránce morální i finanční zajistí, by nejen přiřadil se četně k zdařilému I. sjezdu, konanému r. 1909 v Praze, ale a to hlavně, aby poukázáno bylo na nejvyšš náležitou povinnost Moravy ku ochraně slabomyslných. Referáty přihlásili dosud z Čech pp.: prof. dr. Čáda: Cíle moderní péče o slabomyslné a důležitost našich sjezdů; prof. dr. Heveroch: O neschopnostech některých dětí naučiti se mluvit, číst, psát a počítat vzhledem k získaným ztrátám řeči; řed. dr. Herfort: O mongolismu; řed. dr. Šimsa: Nové důkazy o vlivu alkoholismu rodičů na degeneraci potomstva; řed. cis. r. Hamza: O výchově dětí duševně oslabených tuberkulosou (skrofulosou); řed. Pelikán. Zlozvyky abnormálních dětí; Dr. P. Toman: Poručenské opatrovnice ve službách péče o slabomyslné; Dr. Hüttel: Lékař ve škole pomocné; J. Mauer: Duševní povaha dítěte slabomyslného a základní zásady jeho výchovy; V. Rohlena: Ruční práce na škole pomocné; A. V. Obst; Výchova slabomyslného dítěte a lidská společnost; atd. Aby vedle referentů z Čech zastoupena byla i Morava přiměřeným počtem, bylo by záhodno, aby vynikající odborní pracovníci moravští co nejdříve své referáty u sjezdového sekretariátu přihlašovali. Přihlášky přijímá a veškerý dotazy zodpoví: Jos. Mrkos, tajemník výkon. výboru v Brně, Jusova ul. č. 15.

Aforismy o dětech. Při výchově dětí hrají hrozby velmi důležitou úlohu; jiní učí se děti předčasně tomu, jak se dané slovo neplní.

Láska nevzniká nikdy ze strachu, strach musí vzniknouti z lásky.

Číslo 7. vyjde dne 25. září. Tisknutím různých volebních tiskovin je toto číslo o 4 dny opožděno.

„Vychovatelské Listy“

:: vycházejí 25. každého měsíce, vyjma měsíce srpna a září. ::

Roční předplatné 6 K zasílá se administraci do Ivančic. — Redakci vede Karel Tiray, katecheta v Ivančicích. — Týž přijímá všechny literární příspěvky. Za redakci a vydávání zodpovídá Robert Veselý ve Strážnici. — Administraci vede Fr. Zajíc, učitel ústavu hluchoněmých v Ivančicích. Expedici obstarává knihtiskárna Rob. Veselého ve Strážnici. Tamtéž se přijímají reklamace.

Všecky příspěvky se honorují.

Tiskem Roberta Veselého ve Strážnici.

Všelidských, kterýžto časopis dostává zdarma každý, kdo se předplatí na 50 čísel v Administraci III. Přednášek v Plzni obnosem 5 K.

Z nakladatelství J. Pelcla v Praze.

J. D. Rockefeller: Jak jsem nabyt. (Chvilky seš. 2. Nákladem J. Pelcla v Praze. Za 20 hal.)

V této malé knížce jest krátká suma velikého života. Máme dojem skoro estetický, čtouce, co jest obchod ve velikém světě. Místy až překvapuje virtuosita podnikavosti, neomylná jistota ve volbě cílů a lidí a ona zvláštní elegance mas, jakou obdivujeme na konstrukcích moderních velikých strojů v průmyslu a dopravě.

Nakladatelství J. Pelcla v Praze zahajuje nový podnik literární, nazvaný *Chvilky*. *Chvilky* budou vycházeti každý týden v číslech po 20 h. Předplácí se na 10 sešitů 2 K, na 20 sešitů 4 K, ve všech knihkupectvích i v nakladatelství J. Pelcla v Praze II. Líp. ul. 8.

Z nakladatelství Z. U. J. U. S. v Praze.

Václav Rohlena. „Zavedte výchovné ruční práce do škol.“ K 1.50 v Komisi má knihkupectví Josefa Rašina v Praze-VII. Tiskem B. Holinky v Praze-VIII.

Místy zaváděny u nás ruční práce do škol a hoši si v nich libovali. Ale práce ty konány jen z ochoty jak učitelů, tak rovněž i žáků, materiál musil si každý opatřovati ze svého a tak se stalo, že pro mnohé ty obtíže, jež se kladly vyučujícím i vyučovaným, zase tyto školní práce zanikly. Škoda. Jak daleko v před pokročila cizina v tomto oboru. Spisovatel, který seznal školství anglické i skotské z vlastního názoru a osobně účastnil se kursů pro výcvik v těchto pracech, vřele doporučuje ruční práce školám a to nejen školám pomocným, nýbrž i školám normálním. Všichni vynikající paedagogičtí reformátoři doporučovali zavedení ručních prací do škol a tak zajisté není daleká doba, kdy též u nás podobné se uskuteční. K tomu však je třeba dobře vycvičených učitelů, kteří by způsobili byli k vyučování hochů v různých ručních pracech. K tomu slouží právě Rohlenův spis. Jest určen především učitelstvu, aby se z něho poučilo o pojmech výchovné ruční práce, aby ocenilo sociologický, revoluční, mravní i národohospodářský jich význam, vyličuje zřízení kursů pro učitele, vypočítává odvětví ručních prací a různá při nich zaměstnání, vysvětluje postup některých prací od školy mateřské až do vystoupení ze školy obecné, jakož i zaměstnání dětí slabomyslných a tělesně neduživých. Spis Rohlenův měli by čísti rodiče, učitelé a všichni přátelé a příznivci školství vůbec!

Z různých nakladatelství.

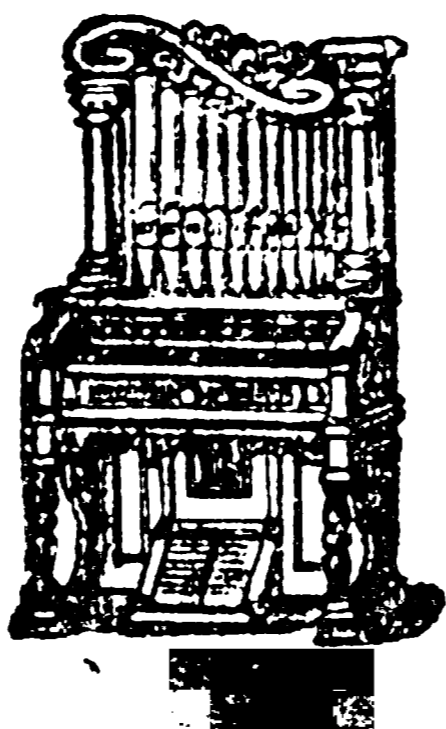
Výbor obrazu Karla Javurka. Po způsobě Gowanss art books“ v Londýně, jež přinášejí ukázky děl nejslavnějších cizích mistrů, vydává F. Hrnčíř „Umělecké knihy“, jež postupně přinesou ukázky prací vynikajících českých malířů. První svazek této publikace otiskl 55 reprodukcí obrazů našeho slavného krajana Jana Dědiny, druhý svazek přináší 53 obrazů nestora českých malířů Karla Javurka, jenž r. 1909 u věku 94 let zemřel. Reprodukce, provedené uměleckým ústavem Jana Štence a tištěné „Unii“ jsou tištěny na krásném křídovém papíře. Třetí svazek, který nalézá se v tisku, přinese výbor 55 obrazů Karla Škréty. — Cena každého svazku K 1.20. — Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, zejména pak Frant. Hrnčíř, redaktor v Nymburce.

První česká největší rakousko-uherská továrna

výhradně na

HARMONIA

americké a evropské
soustavy

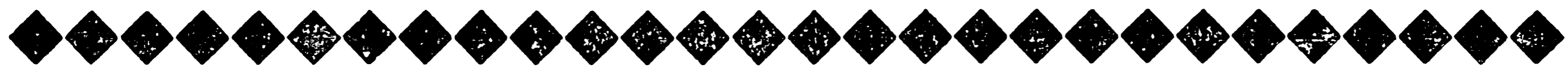


RUDOLF PAJKR & SPOL
v Hradci Králové.

Sklady:

Vídeň, VII., Mariahilferstr. 86.
Budapešť, X., Delej utca 11. sz.
(Tisztviselőtelep).

Skvostný hlas, vylouděný důmyslnou konstrukcí americké soustavy, sám se doporučuje a chválu svou pěstuje. — Ceny 130 K výše. Záruka pětiletá. Na splátky od 8 K. Obrázkové cenníky zdarma a franko. Zásilka franko poslední stanice. Pedálová harmonia obou soustav v každé velikosti v přesných rozměrech varhan pro kostel, školu i ku cvičení.



Matiční zubní pasta Libuše



svým nynějším složením jest tak zkonalena, že dle úsudku odborníků řadí se mezi nejlepší přípravky zubní; nahradí velmi dobře podobné cizí výrobky, které v našich domácnostech jsou :::: zakořeněny. ::::

Používejte a rozšiřte ve prospěch

Matice Školské!

Prodává se v lékárnách drogueriích a voňav.obchodech po

50 haléřích

Vyrábí a zasílá Alois Mikulášek v Brně.

TISKOPISY

VŠEHO DRUHU V RYCHLÉM A MODERNÍM PROVEDENÍ A V DOBĚ NEJKRATŠÍ ZHOTOVUJE

KNIHTISKÁRNA
ROB. VESELÝ-HO
VE STRÁŽNICI.

Doporučujeme - našim rodinám **Kolínskou cikorku.**